

CZÖVEK ZOLTÁN

HÁROM KÖZÉPKOR VÉGI SZÁMADÁS A NÁDASDY-LEVÉLTÁRBÓL¹

Az alábbiakban főúr, illetve familiája részére vásárolt dolgokról készült számadások olvashatók, mindhárom forrás ismert a kutatás előtt.² A legrégebbről, 1459-ből származó lista minden valószínűség szerint Rozgonyi Sebestyén erdélyi vajda kiadásait tartalmazza, melyeket a maga s familiárisai számára főleg élelmiszerre fordított.³ Forrásértékét növeli, hogy az enni- s innivalóról megtudjuk, ebédre, vacso-

-
- 1 A közlemény a Magyar Tudományos Akadémia — Ryoichi Sasakawa Young Leaders Fellowship Fund támogatásával készült. — A jegyzetekben hivatkozott munkák közül számosnak létezik digitális változata, czecket a kutatáshoz felhasználtam, de külön nem említettem meg őket.
  - 2 Az 1459-ből származó számadással két tanulmány foglalkozott: *Kubinyi András*: A középkori anyagi kultúra kutatása és néhány módszertani problémája. In: *Aetas* 6. (1990) 3. sz. (A továbbiakban: *Kubinyi*, A középkori anyagi kultúra.) 56., 64., 65., 67. p. *Uő.*: Főúri étrend tábori körülmények között 1521-ben. In: *Tanulmányok Szakály Ferenc emlékére*. Szerk.: Fodor Pál – Pálffy Géza – Tóth István György. Bp., 2002. (A továbbiakban: *Kubinyi*, Főúri étrend.) 257. p. Mindhárom lajstromot felhasználta: *Szamota István – Zolnai Gyula*: Magyar oklevél-szótár. Bp., 1902–1906. Például: 49., 455., 607., 646–647., 962., 1114. hasáb.
  - 3 *Kubinyi*, A középkori anyagi kultúra 64., 65., 67. p. Rozgonyiról az első adat 1439-ből maradt fenn [*Engel Pál*: Középkori magyar genealógia. In: *Arcanum DVD könyvtár IV. Családtörténet, heraldika, honismeret*. DVD-ROM. Bp., év nélkül. (A továbbiakban: *Engel*, Genealógia.) Básztelly nem, 2. tábla: Rozgonyi (Miklós ága)]. 1443-tól az 1448. októberi rigómezei csata alkalmával történő fogságba eséséig Pozsony megye ispánja. [*Engel Pál*: Magyarország világi archontológiája 1301–1457. I. köt. Bp., 1996. (A továbbiakban: *Engel*, Archontológia.) 169. p. *Pálosfalvi Tamás*: A pozsonyi vár elfoglalása 1450-ben. In: *Várak, templomok, ispotályok. Tanulmányok a magyar középkorról*. Szerk.: Neumann Tibor. Hely nélkül, 2004. (A továbbiakban: *Pálosfalvi*, A pozsonyi vár elfoglalása.) 200. p.] 1453 legelejére már mindenképpen kiszabadult a török rabságból, hiszen január 25-én Pozsonyban volt [az ott kelt, eredeti, tőle és Rozgonyi Györgytől származó, pecsétjikkal megerősített oklevél: Magyar Országos Levéltár (=MOL) Diplomatikai Fényképtára (=DF) 228367]. 1455-ben a Felső Részek kapitánya. Ugyancbben az évben királyi lovászmester, majd 1458 februárja és őse között újra betölti e tisztséget. 1458. április közepétől július közepéig kimutathatóan újra a Felső Részek kapitánya, ebben a minőségében credmennyel harcol a magukat az északi országrészbe befészkelő csehek ellen. Ugyancbben az évben Sáros megye ispánja, szeptember 6-án már erdélyi vajda. Kinevezésében szerepet játszott az a szempont, hogy arisztokrata lévén alkalmas volt Szilágyi Mihály erdélyi befolyá-

rára vagy a praelibatiónak nevezett étkezésre vették-e. Ez utóbbi csak egyszer fordul elő, máskülönben nagyon ritkán bukkan fel a kútfőkben, ebben a számadásban reggeliként lehet értelmezni.⁴ A vásárlások megállapíthatóan szinte kizárólag Budán történtek, de találunk pesti és esztergomi beszerzést is. A bejegyzések zömmel a feltehetően április 17-ével kezdődő s biztosan megállapíthatóan 30-ával záruló időszakból valók, de találunk június 24-re keltezett adatokat, s talán május 5-ről és 12–13-ról származót is. A június 24-i dátum lehetséges, hogy tévesztés eredmé-

ának semlegesítésére s Újlaki Miklós vajda (1441 óta volt az, ld.: *Engel*, Archontológia 15. p.) háttérbe szorítására (ld. még: 41. j.). [*Fügedi Erik*: A 15. századi magyar arisztokrácia mobilitása. Bp., 1970. (A továbbiakban: *Fügedi*, Mobilitás.) 109., 123. p. *Kordé Zoltán*: A székely ispáni méltóság története a kezdetektől 1467-ig. Debrecen, 2003. PhD-értekezés kézirat a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtárának Kézirattárában. (A továbbiakban: *Kordé*, A székely ispáni méltóság.) 131. p. 388. j. *Horváth Richárd*: A Felső Részek kapitánysága a Mátyás-korban. In: Századok 137. (2003) 937., 938., 952–953. p. *Gróf Teleki József*: Hunyadiak kora Magyarországon. (A továbbiakban: *Teleki*, Hunyadiak kora.) 10. köt. Pest, 1853. 575. p. *Tóth-Szabó Pál*: A cseh-huszita mozgalmak és uralom története Magyarországon. Bp., 1917. 306–309. p. *Engel Pál – Kristó Gyula – Kubinyi András*: Magyarország története 1301–1526. Bp., 1998. (A továbbiakban: *Engel – Kristó – Kubinyi*, Magyaro. tört.) 218. p.]. 1459. július 1-jéről, 1460. június 3-ról és november 19-ről származó információ szerint Rozgonyi Jánossal együtt tölti be e méltóságot (utóbbi 1458 őszén és a következő év tavaszán még biztosan nem volt vajda). 1460. november 29-én még vajda. Ebben az évben ismét harcol a felvidéki csehek ellen. A következő év (1461) január 26-án már mint egykori vajda tűnik fel, azonban április 24-én ismét viseli e tisztséget s egyúttal székelyispán. Ez utóbbi méltóságáról március 23-ról értesülünk először. Ugyancsak a hivatalokat tölti be július 29-én is. November 22-én vajdaként ad ki oklevelet. Vele egy időben székelyispán Rozgonyi Rajnárd és Losonci Dezsőfi László (utóbbi csak 1461 őszéig; Rozgonyi Rajnárd június 17-én volt ispánként szerepel, szeptember 1-jén azonban újra székelyispán). Az 1461. december 24–28-i szűkebb királyi tanácsi ülésen jelen van, de még abban az évben vagy 1462 elején el is távozik az élők sorából. Kettős tisztségét haláláig viselte. [*Fügedi*, Mobilitás 109. p. *Gróf Lázár Miklós*: Székely ispánok és alispánok a mohácsi vészig. In: Századok 14. (1880) (A továbbiakban: *Lázár*, Székely ispánok.) 808. p. *Kordé*, A székely ispáni méltóság 131–132. p. 389. j., 138., 142–145., 156. p. A MOL Diplomatikai Levéltára (=DL) 36392 és 27906 jelzetű okleveleinek (1461. április 24. és július 29.) regesztáját ld.: *Jakó Zsigmond*: A kolozsmonostori konvent jegyzőkönyvei (1289–1556). I. köt. Bp., 1990. 589. és 602. p., 1541. és 1590. sz. (utóbbi helyen téves levéltári jelzet található). A MOL DL és DF állományában e kiadvány segítségével kutattam: A középkori Magyarország levéltári forrásainak adatbázisa (DL-DF 4.2). CD-ROM. Szerk.: Rácz György. Bp., 2003. (A továbbiakban: Adatbázis.) DL 62877 (1461. november 22.). *Engel*, Genealógia, idézett hely. *Kubinyi András*: Bárók a királyi tanácsban Mátyás és II. Ulászló idejében. In: Századok 122. (1988) (A továbbiakban: *Kubinyi*, Bárók.) 197., 207. p. Rozgonyi 1460. évi felföldi küzdelméről: *Tóth-Szabó*, i. m. 315–321. p.]

4 A *praelibatio* a számadásban: 2. r. Ezen étkezésről ld.: *Kubinyi*, A középkori anyagi kultúra 56., 64., 66. p.

nye,⁵ ezt támasztja alá az, hogy ez a nap távol van a számadás keletkezésének időszakától, kiesik a napok sorából, hiszen előtte április 28-i, szombati, utána pedig április 30-i, hétfői bejegyzések sorakoznak.⁶ A regisztrum szövege helyenként nehezen kivethető, viszonylag sok benne a bizonytalan olvasat. Ez néhol talán annak is eredménye, hogy az irat rossz állapotban van.⁷

A lajstrom az országos politikatörténet szempontjából is érdekes. Rozgonyi és a forrásban szintén felbukkanó Kanizsai László a Hunyadi-ház szövetségeseiként, igen fontos és kitartó híveként ismert. A két főúr közelebbi ismeretsége innen (vagy innen is) eredeztethető. Előbbi már 1445–46 után többnyire Hunyadi János érdekeit igyekezett érvényesíteni pozsonyi ispánként az ország északnyugati részében, ahol a Rozgonyi család azon ága birtokainak jó része feküdt, amelyből ő is származott.⁸ Török fogsága idején meggyengültek ennek a Rozgonyi-ágnak a hatalmi pozíciói, a tetemes váltságdíj előteremtése vagyonuk igen nagy részét felémésztette, így szabadulása után kénytelen volt Hunyadi „védőszármányai alá húzódni”.⁹ 1454-ben az ő embereként Nagyszombat kapitánya.¹⁰ Bizonyára támogatta a volt kormányzót Kanizsai és Rozgonyi az országnagyok 1455 júniusában Győrben tartott tanácskozásán. Az itt egybegyűltek 25-én egyezségeket kötöttek, mely szerint céljuk V. László hazahozatala, továbbá minden országos ügyben együtt fognak működni.¹¹ Ez az esemény megnyitotta az utat az előtt, hogy az ország leghatalmasabb urai rendezzék maguk között a viszonyt. Hunyadi, Rozgonyi, Kanizsai és másokon kívül ott találjuk a június 25-én megegyezők között Újlaki Miklós erdélyi

5 Azaz Szent Fülöp és Jakab apostol napja előtti vasárnapot kellett volna írni Péter és Pál apostol napja előtti vasárnap helyett.

6 Ha igaznak fogadjuk el a május 12–13-i és a június 24-i keltezőst, akkor azok helyével kapcsolatban merül fel kérdés. Május 20-án ugyanis Rozgonyi már a nyugati határszéli ellenség legyőzésére vonult seregével [*Házi Jenő*: Sopron szabad királyi város története. I/4. Oklevelek és levelek 1453-tól 1459-ig. Sopron, 1925. (A továbbiakban: *Házi*, Sopron I/4.) 355–356. p.], nem biztos, hogy hét-nyolc nappal előbb még Budán volt, mint ahogy az sem bizonyos, hogy június 24-én ismét a fővárosban tartózkodott. Viszont ha nem Budán íródtak ezek a bejegyzések, akkor mindenképpen megemlítette volna a számadás készítője a helyet!

7 Restaurálásra viszont még nem szorul. (Ráczy György közlése.)

8 *Pálosfalvi*, A pozsonyi vár elfoglalása 198–200. p.

9 *Pálosfalvi Tamás*: A Rozgonyiak és a polgárháború (1440–1444). In: *Századok*, 137. (2003) (A továbbiakban: *Pálosfalvi*, A Rozgonyiak.) 927–928. p. *Pálosfalvi*, A pozsonyi vár elfoglalása 200–201. p.

10 *Engel*, *Archontológia* 373. p. *Mályusz Elemér*: A magyar rendi állam Hunyadi korában. In: *Századok* 91. (1957) 561–562. p.

11 *Elekes Lajos*: Hunyadi. Bp., 1952. (A továbbiakban: *Elekes*, Hunyadi.) 435. p.

vajdát és macsói bánt, továbbá Garai László nádort is.¹² Ez azért fontos, mert e két utóbbi főúr nem sokkal korábban, 1455 áprilisában kötött szövetséget Cillei Ulrikkal, melynek éle nyilvánvalóan Hunyadi ellen irányult. A győri gyűlés feladata elsősorban a volt kormányzó és ellenfelei közötti igen feszült viszony javítása volt, ha súlyos ellentéteiket nem is lehetett persze véglegesen kiküszöbölni. Az eszmecseréről nem hiányoztak Cillei küldöttei sem.¹³ A kibékülésben nagy része volt Szécsi Dénes primásnak és Kapisztrán Jánosnak. A június 25-i egyezményt követően, július folyamán, majd augusztus 1-jén megállapodás született Budán Hunyadi és Cillei, nem sokkal később pedig a volt kormányzó és Garai nádor között.¹⁴

Bonfini és Thuróczy is szól arról, hogy Kanizsai és Rozgonyi V. László Budára érkezése után ott voltak a király elé járuló Hunyadi népes és fényes kíséretében (hadseregében), mintegy demonstrálva a volt kormányzó mellett. Ezt az eseményt, melynek valódi dátumát a történetíróktól nem tudhatjuk meg, a következőképpen értelmezhetjük: László hatalmát ténylegesen gyakorló királyként először 1456. február 6-án érkezett Budára, ahol hamarosan, február legvégén – március elején megkezdődött az országgyűlés, ebből az alkalomból jelent meg Hunyadi familiárisaival és szövetségeseivel a fővárosban.¹⁵ A vészjósló hangulatot jelzi, hogy az uralkodótól kapott oltalomlevél birtokában érkezett.¹⁶ Annyi bizonyítható okleveles forrással, hogy Rozgonyi némileg később, május 8-án Budán tartózkodott.¹⁷ Nem tudjuk igazolni viszont, hogy Kanizsai és Rozgonyi ott küzdött volna Nán-

- 12 Engel, *Archontológia* 513., 522. p. *Pettkő Béla*: Kapisztrán János levelczése a magyarokkal. In: *Történelmi Tár. Új folyam* 2. (1901) 178–179. p.
- 13 *Fraknoi Vilmos*: A Hunyadiak és a Jagellók kora (1440–1526). Bp., 1896. (A magyar nemzet története. Szerk.: Szilágyi Sándor. IV. köt.) (A továbbiakban: *Fraknoi*, A Hunyadiak és a Jagellók kora.) 145–147. p. *Elekes*, Hunyadi 433–434. p.
- 14 *Elekes*, Hunyadi 435–436. p.
- 15 *Thuróczy János*: A magyarok krónikája. *Rogierius mester*: *Siralmas ének*. (Fordították: *Thuróczy* munkáját: *Bellus Ibolya*, *Kristó Gyula*, *Rogierius* művét: *Horváth János*.) Bp., 2001. (Millenniumi magyar történelem. Források.) 304. p. *Johannes de Thurocz*: *Chronica Hungarorum*. I. köt. *Textus*. Ediderunt *Elisabeth Galántai* et *Julius Kristó*. Bp., 1985. 265–266. p. *Antonio Bonfini*: *A magyar történelem tizedei*. Fordította: *Kulesár Péter*. Bp., 1995. 670. p. *Antonius de Bonfinis*: *Rerum Ungaricarum decades*. Ediderunt *I. Fögel*, *B. Iványi*, *L. Juhász*. Tomus III. Lipsia, 1936. 180. p. *Fraknoi*, A Hunyadiak és a Jagellók kora 150. p. *Elekes*, Hunyadi 439. p.
- 16 V. László 1457. március 21-i oklevél mintegy bűncél rója fel Hunyadiak, hogy csak királyi menlevél birtokában mert Budára menni. *Fraknoi*, A Hunyadiak és a Jagellók kora 164. és 165. p. között. *Thuróczy* szerint (i. magyar kiad. i. hely, i. latin kiad. 266. p.) szintén oltalomlevéllel ment a fővárosba, *Bonfini* viszont (i. hely) kifejezetten elutasítja, hogy ezen okmány birtokában járult volna az uralkodó elé. Az viszont mindkettejük előadásából kiderül, hogy leginkább kísérete fegyvercinek védelmében bízott, nem V. László adott szavában.
- 17 DF 228224.

dorfehérvár ostrománál 1456-ban, a jelenleg ismert okmány, Hunyadi Jánosnak júliusban a királyhoz intézett levele alapján éppen arra következtethetünk, hogy nem harcoltak,¹⁸ Bonfini szerint viszont mindketten részt vettek a csatában, Thuróczy csak Kanizsait említi.¹⁹ Ha igaz, utóbbi egyike volt azoknak, akik meggyilkolása előtt megsebesítették Cillei Ulrikot 1456 novemberében.²⁰ Van arra forrásunk, hogy a Hunyadiak támogatták Rozgonyit abban a törekvésében, hogy visszaszeresse az elveszített családi birtokokat vagy új, hasonló méretű és értékű javakra tegyen szert helyettük. 1457 februárjában Hunyadi László megígérte neki, hogy atyja, János írásban vállalt kötelezettségének megfelelően három éven belül vagy kiváltja Ankenreiter (Ankenreuter) Nabukodonozor²¹ kezéből Éleskő várát (Pozsony megyében) a számára, vagy hasonló, illetve azonos értékű várat ad, vagy négyezer aranyforintot fizet neki helyette.²² Okleveles adattal alá lehet támasztani Bonfini és Thuróczy azon értesülését, hogy a Hunyadi fivérekkel, Vitéz Jánossal és másokkal együtt Kanizsait és Rozgonyit is elfogták Budán 1457 márciusában.²³ Azt is megtudjuk a történetíróktól, hogy nem sokkal később a bebörtönözöttek majd mindegyikével együtt megszöktek. Kanizsai László szabadulása egy Sárvárról ál-

18 Johannes de Thurocz: *Chronica Hungarorum II. Commentarii 2. Ab anno 1301 usque ad annum 1487. Composuit Elemér Mályusz adiuvante Julio Kristó.* Bp., 1988. (A továbbiakban: *Mályusz – Kristó, Commentarii.*) 380–381. p.

19 *Bonfini*, i. magyar kiad. 676. p., i. latin kiad. 186–187. p.; *Thuróczy*, i. magyar fordítás 309. p., i. latin kiad. 270. p.

20 *Teleki*, Hunyadiak kora 2. köt. Pest, 1852. 474–475. p. *Mályusz – Kristó, Commentarii* 392. p. Ez az információ Thomas Ebendorfer osztrák történetírótól származik, akit Teleki az itt idézett helyen előnevén Haselbachként említ, ld.: *Allgemeine Deutsche Biographie*. 5. Bd. Leipzig, 1877. 526. p. Kanizsai szerepéről az 1456. novemberi eseményekben más osztrák források is szólnak, ezeket lásd: *Johannes Grabmayer: Das Opfer war der Täter. Das Attentat von Belgrad 1456 – über Sterben und Tod Ulrichs II. von Cilli.* In: *Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung* 111. (2003) 306. p. E tanulmányt ismerteti: *Fazekas Zoltán: Az áldozat volt a tettes. Az 1456. évi nádorfehérvári merénylet – Cillei (II.) Ulrich haláltusa és halála.* In: *Klió* 15. (2006) 1. sz. 110–115. p.

21 A névre ld.: *Wertner Mór: Beheim Mihály az 1457. évi magyarországi események szereplőiről.* In: *Turul* 31. (1913) 73–74. p.

22 A DL 15144 jelzetű oklevél szövegét ld.: *Ipolyi Arnold – Nagy Imre – Véghely Dezső: Hazai okmánytár.* VII. köt. Bp., 1880. 476. p. Rozgonyi végül nem jutott Éleskő birtokába. *Házi Jenő: Pozsony vármegye középkori földrajza.* Pozsony, 2000. 93. p. *Engel Pál: Magyarország a középkor végén.* Digitális térkép és adatbázis a középkori Magyar Királyság településeiről. CD-ROM. Bp., év nélkül. (A továbbiakban: *Engel, Térkép.*)

23 *Bonfini*, i. magyar kiad. 686. p., i. latin kiad. 196. p.; *Thuróczy*, i. magyar fordítás 319–320. p., i. latin kiad. 278–279. p. Okleveles forrás: 1457. március 16-án kelt levél: *Házi, Sopron* 1/4. 171. p., további okleveles kútfőkre hivatkozik: *Fraknói, A Hunyadiak és a Jagellók kora* 163. p.

tala (és Miklós testvére által) június 11-én keltezett levéllel igazolható.²⁴ Kivették részüket Hunyadi Mátyás hatalomra juttatásából. Kanizsai ebben játszott kiemelkedő szerepére vonatkozóan legalábbis általánosságban elfogadhatunk megerősítésként egy 1459 májusában Ferrarában keletkezett tudósítást, mely szerint az elsők között volt Mátyás megválasztásában. Ezt az értesülést szövegkörnyezete miatt nem biztos, hogy úgy tekinthetjük, mint okleveles bizonyítékot arra, hogy ő is felvonult familiárisaival a királyválasztó országgyűlésre 1458 januárjában. Mindkét történetíró megemlíti viszont, hogy mind Rozgonyi, mind ő megtette ezt, arról azonban csak Bonfini szól, hogy ott voltak a morva határra az új uralkodóért induló küldöttségben. Rozgonyi esetében alá lehet támasztani más forrással ezt az információt: ő egyike ugyanis a strážnicei egyezményt pecsétjükkel megerősítő báróknak. Bizonyára a budai bevonulás fényét is emelték jelenlétükkel, mindenesetre a főváros felé tartó királyt és kíséretét Rozgonyi vendégül látta semptei várában,²⁵ amit onnan tudunk, hogy Mátyás első rendeletét itt bocsátotta ki. Bonfini szerint Kanizsai és Rozgonyi azok közé az atyai barátai közé tartoztak, akiknek tanácsaira a király uralkodása kezdetétől fogva számíthatott.²⁶ Rozgonyi Sebestyénnek a Hunyadiakhoz fűződő kapcsolatairól szólva meg kell említeni, hogy Dengelegi Borbálát vette feleségül, aki Hunyadi Mátyásnak feltehetően unokatestvére volt. Nem tudjuk, mikor keltek egybe, a hitvestársi viszonyt 1458-ból fennmaradt adattal lehet igazolni.²⁷

24 *Bonfini*, i. magyar kiad. 687. p., i. latin kiad. 198. p. *Thuróczy*, i. magyar fordítás 322. p., i. latin kiad. 281. p. A két történetíró egybhangzó állítása szerint a június 16-ról 17-re virradó éjszaka szöttek meg, ezt az értesülést azonban cáfolja a június 11-i levél, melyet közölt: *Házi*, Sopron I/4. 193–194. p.

25 Semptei birtoklásáról ld.: 69. j.

26 Magyar diplomáciai emlékek Mátyás király korából 1458–1490. Szerk.: Nagy Iván és b. Nyáry Albert. I. köt. Bp., 1875. (A továbbiakban: Dipl. emlékek.) 51. p. *Bonfini*, i. magyar kiad. 697., 703., 706. p., i. latin kiad. 208., 214., 217. p.; *Thuróczy*, i. magyar fordítás 323. p., i. latin kiad. 282. p. *Kubinyi*, Bárók 197., 207. p. *Teleki*, Hunyadiak kora 10. köt. 575. p. *Fraknói Vilmos*: Hunyadi Mátyás király 1440–1490. Bp., 1890. 406. p.

27 *E. Kovács Péter*: A Hunyadi-család. In: Hunyadi Mátyás. Emlékkönyv Mátyás király halálának 500. évfordulójára. Szerk.: Rázsó Gyula, V. Molnár László. Bp., 1990. 40., 45., 51. p. – Rozgonyi Sebestyén testvére, Margit 1444-ben Újlaki Miklóshoz ment nőül. Ez a házasság összekötő kapcsot jelentett a Hunyadiak és Újlaki tábora között, ami azért fontos, mert Hunyadi János és Újlaki Miklós jó viszonya, együttműködése hosszú éveken át meghatározó volt az ország belviszonyainak szempontjából. Rozgonyi Margitot 1458-ban említi forrás utójára. *Kubinyi András*: A kaposújvári uradalom és a Somogy megyei familiárisok szerepe Újlaki Miklós birtokpolitikájában. (Adatok a XV. századi feudális nagybirtok hatalmi politikájához.) In: Somogy megye múltjából. Levéltári évkönyv 4. Szerk.: Kanyar József. Kaposvár, 1973. (A továbbiakban: *Kubinyi*, Kaposújvár.) 6–7. p. *Uő.*: Újlaki Miklós. In: Nagy képes millenniumi

1458. november 30-án azonban Kanizsai elpártolt a Temesváron időző királytól, minden bizonnyal otthagya az udvart,²⁸ majd csatlakozott az elégedetlenkedőkhöz, akik III. Frigyes császárt szerették volna a magyar trónon látni. E cselekedete mögött közvetlen indítóokként talán Szilágyi Mihály 1458. októberi elfogását s esetleg nagybátyjának, a mozgalom egyik vezetőjének, Garai Lászlónak, a volt nádornak a hatását kell keresnünk,²⁹ mélyebb okként pedig azt, hogy sértve, mellőzve érezhette magát, amiért az uralkodó Rozgonyi Sebestyént, akivel együtt viselték (legalábbis egy darabig) 1458-ban a lovászmesteri méltóságot (mindketten megyeispánok is voltak), kinevezte erdélyi vajdává, őt pedig nem. Ez a pozíció a lovászmesterséggel ellentétben nagy hatalommal és felelősséggel járt.³⁰ Annak ellenére fordult Kanizsai királya ellen, hogy 1458 tavaszán (április–májusban) még katonasággal ment az osztrák határvidék ellen Mátyás parancsára s ott harcba is bocsátkozott.³¹ Rozgonyi a király oldalán maradt, a hűségesküt letette ő is az uralkodónak 1459. február 10-én Budán a jelen számadásban szintén feltűnő Lábatlani János³² és Paksi László³³ székelyispánokkal egyetemben.³⁴

arcképcsarnok. 100 portré a magyar történelemből. Szerk.: Rác Árpád. Bp., 2000. 48–49. p. *Reiszig Ede*: Az Ujlaki-család. In: Turul 57. (1943) (A továbbiakban: *Reiszig*, Ujlaki.) 59. p.

28 DL 15355; a király november 29-én Temesvárról azt írja, hogy ő maga (mármint Mátyás) másnap szándékozik útra kelni Szegedre: *Teleki*, Hunyadiak kora 10. köt. 604–605. p.

29 *Stephanus Kaprinai*: Hungaria diplomatica temporibus Mathiae de Hunyad Regis Hungariae. Pars II. Vindobona, 1771. (A továbbiakban: *Kaprinai*, Hungaria diplomatica.) 50. p. *Pálosfalvi Tamás*: Vitovec János. Egy zsoldoskarrier a 15. századi Magyarországon. In: Századok 135. (2001) (A továbbiakban: *Pálosfalvi*, Vitovec János.) 450. p. A családi kapcsolatra ld.: *Mályusz – Kristó*, *Commentarii* 369. p. *Engel*: *Genealógia*. Dorozsma nem 4. tábla: Garai (nádori ág). Oslai nem 5. tábla: Kanizsai.

30 Kanizsai László méltóságait illetően lásd: 41. és 54. j.

31 A velencei követ 1458. május 13-i jelentése Budáról. Dipl. emlékek 29. p. Négyszáz lovassal küldte a király Kanizsait e beszámoló szerint (idézett p.), ugyanakkor Frigyes császár április 25-én Bécsújhelyen kelt leveléből kiderül, hogy már akkor ezer lóval (azaz lovassal) állt Sopronnál, azonkívül máshonnan még ezerötyszáz ember készült támadni. *Wertner Mór*: Magyar hadjáratok a XV. század második felében. In: *Hadtörténelmi Közlemények* 13. (1912) (A továbbiakban: *Wertner*, Magyar hadjáratok.) 71. p. (A császár e levelében Graf Losla von Sprinzenmarkt néven említi a magyar hadvezért, akit Kanizsai Lászlóval azonosíthatunk. *Teleki*, Hunyadiak kora 2. köt. 474. p.)

32 Az első adat 1438-ból maradt fenn róla, 1463 végén halt meg. *Engel*: *Genealógia*. Lábatlani. E „feltétlenül megbízható, de jelentéktelen nemes katona” 1458 májusában mint Csongrád megye ispánja fordul elő. Október 1-jén szerepel először székelyispánként. 1459 őszén e méltóságot testvérével, Lászlóval együtt viselte (utóbbi szeptember 18-án fordul elő első alkalommal székelyispáni címmel). János e hónap végén, december elején székely- és temesi ispánként is felbukkan. *Lázár*, Székely ispánok 805–806. p. *Kordé*, A székely ispáni méltóság 132–133., 135. p. *Kubinyi András*: Mátyás király. Bp., 2001. (A továbbiakban: *Kubinyi*, Mátyás király.) 47. p.

Az, hogy a Mátyás ellen forduló egyes főurak között ellentétek feszültek s hogy a lázadók királyuk elleni eltökéltsége nem volt éppen a legszilárdabb, kiviláglik Aranyasch Jánosnak, Rozgonyi Osvát lovászmester³³ familiárisának 1459. február 22-én, Kassán Bártfa előljáróságához írt leveléből. Elsőként megtudjuk belőle, hogy az udvarból kapott hír szerint Garai László meghalt. Kiderül továbbá, hogy Újlaki Miklós és Kanizsai László között súlyos összeccsapásra került sor, mindkét fél nagy kárt szenvedett, végül a királyhoz fordultak, kegyelmet és menlevelet kértek tőle. Mátyás ezek után a rábízott pénzzel együtt visszarendelte Rozgonyi Osvátot, akit zsoldosokat küldött toborozni ellenük. Rozgonyi a király visszahívó parancsát február 18-án este kapta meg Forrón — ez minden bizonnyal az Abaúj megyei mezőváros, Kassától körülbelül 50 km-re dél-délnyugatra —, majd annak rendje s módja szerint vissza is tért. A továbbiakban más fontos információkat közöl Aranyasch, majd a levél végén visszatér Garaihoz: megtudjuk, hogy közvetlenül halála előtt a volt nádor fiát és többi gyermekét azok örökségével együtt a király kegyelmébe s védelmébe ajánlotta.³⁶

Figyelemre méltó, hogy beszámol Garai haláláról, hiszen néhány nappal előbb még élt: egyike volt a február 17-én Frigyeszt Németújváron magyar királlyá választó uraknak.³⁷ Az, hogy február 22-én Kassán már tudtak a volt nádor elhunytáról, a korabeli hírközlés csúcsteljesítményeként értékelendő.³⁸ Az szintén rend-

33 Mint székelyispán 1458. október 24-én fordul elő első alkalommal. Ő és Lábattani János e hivatalát 1459 legvégéig vagy 1460 legelejéig (január 20. előtti időpontig) viselhette. *Kordé*, A székely ispáni méltóság 133., 138., 156. p. 1483–1487-ben Paksi tárnokmester is volt. *Fügedi*, *Mobilitás* 107. p. Először 1458-ból van adat róla, utoljára 1487-ből (ez utóbbi tárnokmestercségenek utolsó felbukkanása). *Engel*: *Genealógia*. Rátót nem 2. tábla: Paksi.

34 *Teleki*, Hunyadiak kora. 3. köt. Pest, 1853. 124–125. p. *Kaprinai*, *Hungaria diplomatica* 245–246. p. Kanizsai László és Miklós másodunokatestvére, Kanizsai Imre szintén letette a hűségesküvet Mátyásra. Ld. *Teleki*, Hunyadiak kora 3. köt. 124. p. *Kaprinai*, *Hungaria diplomatica* 246. p.

35 Rozgonyi tisztségére lásd: *Fügedi*, *Mobilitás* 123–124. p.

36 *Iványi Béla*: Bártfa szabad királyi város levéltára 1319–1526. I. köt. Bp., 1910. (A továbbiakban: *Iványi*, Bártfa.) 169–170. p. 1079. sz. *Wertner*; *Magyar hadjáratok* 72. p. DF 213775. *Engel*: Térkép.

37 *Kaprinai*, *Hungaria diplomatica* 249. p.

38 A Németújvárról Budán keresztül Kassáig megtett út hosszát durván kerekítve 550 km-nek véve, figyelembe véve a korabeli hírközlés legnagyobb sebességét [erre adatok: *Fernand Braudel*: Anyagi kultúra, gazdaság és kapitalizmus. XV–XVIII. század. I. köt. Bp., 2004. (2. kiad.) 432. p.], számolva azzal, hogy a hírt néhány óra idővesztéssel továbbíthatta Budáról Rozgonyi, azt mondhatjuk, hogy az körülbelül négy és fél — öt nap alatt érhetett Kassára, így Garai február 17-én vagy 18-án a nap első felében halhatott meg. A király az április 7-i körmendi vereségről 10-én szerzett tudomást Budán. *Dipl. emlékek* 47. p. *Veszprényi László*:

kívül érdekes, hogy nem ír a levél a németújvári eseményről. Lehet, hogy azért van ez így, mert Aranyasch, illetve ura, Rozgonyi Osvát — akitől a közölt híreket kaphatta Budáról — vagy végső soron maga az uralkodó s legszűkebb tanácsadói köre egyszerűen nem tartotta azt fontosnak Garai halála s annak ismeretében, hogy Újlaki és Kanizsai a király kegyét keresték. Persze az sem kizárt, hogy egyszerűen elhallgatták a királyválasztás híret, hiszen a levélből összességében az derül ki, hogy Mátyás ügye jól áll, s az uralkodó érdeke természetesen az volt, hogy a Felvidéken minél később tudják meg, hogy helyzete korántsem annyira megnyugtató, mivel számítani lehetett arra, hogy ha az ottani csehek értesülnek a Németújváron történetekről, azon kezdenek gondolkodni, hogyan használják ki a kínálózó alkalmat a király és hívei elleni fellépésre. Lehetséges, hogy eltúlozza a levél az Újlaki és Kanizsai közötti harc által okozott veszteségeket. Nem kizárt, hogy nem is a két nagyúr, hanem köznemes familiárisaik közötti ellentétek vezettek összezsapáshoz. Mindenesetre a Kanizsaiak és Újlaki között a viszony nem lehetett jó utóbbi terjeszkedő politikája miatt: 1444-ben elfoglalta a Kanizsaiak kezén lévő Kapuvárt,³⁹ akik bizonyára rossz szemmel nézték azt is, hogy 1457-ben megszerezte a birtokaik közelében fekvő németújvári uradalmat.⁴⁰ A közvetlen okot a fegyveres összezsapásra esetleg az adhatta, hogy Kanizsai László támogatásáért cserébe teljesíthetetlen követeléseket támasztott, többek között talán vajda szeretett volna lenni Újlaki helyett vagy mellett, amibe az nem egyezett bele. Viszálykodás árán végül sikerült ellentéteiket tisztázniuk, amiről az tanúskodik, hogy Kanizsai nem hagyta el a lázadók táborát, testvérével, Miklóssal együtt ott találjuk Németújváron Frigyes magyar királlyá választásánál. Újlaki beleegyezett Kanizsai vajdaságába, de arról ő maga sem mondott le, hiszen nemcsak a Kanizsai, hanem az ő neve mellett is ott szerepel e cím a választásról szóló okmányban.⁴¹

„Reddidi amissum fugiens germanus honorem”. Az 1459-es körmendi ütközetek historiográfiájához. In: Tanulmányok Borsa Iván tiszteletére. Szerk.: Csukovits Enikő. Bp., 1998. (A továbbiakban: *Veszprémny*, A körmendi ütközetek.) 322. p.

39 *Kubinyi*, Kaposújvár 7., 36. p. *Csánki Dezső*: Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában. (A továbbiakban: *Csánki*, Történelmi földrajz.) III. köt. Bp., 1897. 587. p. Uo. azt olvashatjuk, hogy a Kanizsaiak 1446-ban a Rozgonyiaktól kapták vissza Kapuvárt. *Pálosfalvi*, A Rozgonyiak 926. p. 205. j. szerint viszont Kapuvárt is együtt birtokolták a Rozgonyiak és a Kanizsaiak, ám az uralom problémája egyáltalán nem tekinthető megoldottnak (a Rozgonyiakon itt nem a Sebestyén ágát kell érteni, uo. 924–925. p.).

40 *Kubinyi*, Kaposújvár 9–10. p. *Engel*, Archontológia 375. p.

41 *Teleki*, Hunyadiak kora 3. köt. 128. p. *Kaprinai*, Hungaria diplomatica 249., 251. p. Újlakit a királynak csak 1465-ben sikerült leváltania a vajdaságból, igaz, a nagy hatalmú főúr a jelek szerint nem játszott jelentős szerepet Erdélyben. *Kubinyi*, Kaposújvár 33. p., 40. p. 131. j. *Jakó Zsigmond*: Az erdélyi vajdák kinevezéséről. In: Levéltári Közlemények 63. (1992) 74. p.

Bárhogyan is történt az Újlaki és Kanizsai közötti konfliktus, biztos, hogy nem annak eredményeként fordult a királyhoz a két főúr. Az udvarban zajló alkudozá-sokban Újlakit minden bizonnyal azok a neki mélyen lekötözött urak képviselték, akik hűségesküt tettek Mátyásnak február 10-én, vélhetően az ő megbízásából: Debrentei Tamás, a pannonhalmi apátság kormányzója és Buzlai László királyi lovászmester. Ők magas méltóságuk ellenére is Újlaki hű embereinek tekinthetők, neki köszönhették rangjukat, korábban a familiárisai voltak.⁴² Feltételezhető, hogy Kanizsai László nevében másodunokatestvére, Imre, továbbá — az alább ismertendő áprilisi eseményekből következtethetően — Rozgonyi Sebestyén s talán Szécsi Dénes primás, királyi főkancellár tárgyalt az uralkodóval. Mindhárman le-tették a hűségesküt február 10-én,⁴³ Szécsihez rokoni kapcsolat fűzte Kanizsai Lászlót: anyjának, Garai Dorottyanak unokatestvére volt a főpap.⁴⁴

Mátyás hadának a Frigyesztől és magyar híveitől elszenvedett április 7-i körmen-di veresége⁴⁵ után fordulat állt be, melynek eredményeként végül nem került na-

Kubinyi, Mátyás király 46–47. p. Arra, hogy Kanizsai valószínűleg a vajdaságot szeretne volna megkapni, ld.: *Pálosfalvi*, Vitovec János 450. p.

42 *Kubinyi*, Kapostújvár 21–22., 26. p. Debrentei Újlaki biztatására még azt is megtette, hogy a király és a lázadók közötti harc kirobbanásakor Pannonhalmra várát átadta a császár szövetségeseinek, a Szentgyörgyieknek. Uo. 22. p.

43 *Kaprinai*, Hungaria diplomatica 245–246. p. Szécsi „zárt egységben” állította Mátyás mellé szinte a teljes püspöki kart. *Kubinyi András*: Szécsi Dénes bitoros primás. In: Entz Géza nyolcvanadik születésnapjára. Tanulmányok. Művészettörténet – Műemlékvédelem. Szerk.: Valter Ilona. Bp., 1993. (A továbbiakban: *Kubinyi*, Szécsi Dénes.) 102. p.

44 *Kubinyi*, Szécsi Dénes 99. p. *Engel*: Genealógia. Dorozsma nem 4. tábla: Garai (nádori ág). Oslí nem 5. tábla: Kanizsai.

45 *Kaprinai*, Hungaria diplomatica 41., 53. p. és nyomában *Reiszig*, Újlaki 56. p. *Bonfini* alapján úgy véli, hogy Rozgonyi Sebestyén a körmeneti csatában Mátyás seregének egyik vezére volt. Az olasz történetírónál abban a kiadásban, amelyet Kaprinai használt (az 1581. évi frankfurtiban), nem Sebestyén, hanem Miklós szerepel [i. latin kiad. (Lipsia, 1936.), *Annotationes criticae*, 265. p.], ilyen nevű Rozgonyit azonban ebből az időszakból nem ismerünk [*Engel*: Genealógia. Bástztély nem 2. tábla: Rozgonyi (Miklós ága), Bástztély nem 3. tábla: Rozgonyi (Miklós ága, folyt.), Bástztély nem 4. tábla: Rozgonyi (Lőrinc ága)]. *Bonfini* a körmeneti ütközetet 1458-ra teszi, ekkor viszont elbeszélése szerint — ami meg is felel a valóságnak — Rozgonyi Sebestyén a csehek ellen küldte a király [i. magyar kiad. 715–718. p., i. latin kiad. 225–228. p.]. Kaprinai gondolhatta azt, hogy Bonfini csak azért szerepeltetett Miklóst Sebestyén helyett, mert így tudta a forrásaiban talált kronológiai ellentmondást kiküszöbölni. Semmilyen más kútfő nem erősíti meg Kaprinai s Reiszig vélekedését. [A körmeneti csata forrásainak kiadása (Bonfini művének kivételével): *Veszprémy László – Kelenik József – Hermann Róbert – Bencze László*: Körmeneti hadtörténelemben. Körmenet, 1992. 29–36. p.] Az ütközetről néhány nap múlva tudósító levelek — a leghitelesebb híradások ebben a tekintetben (uo. 29–30. p.) — Szentmártoni Nagy Simont nevezik meg Mátyás seregének vezéré-

gyobb veszélybe a király uralma:⁴⁶ e fordulat egyik igen fontos eleme Kanizsai László és Miklós átállása volt közvetlenül a csata után. A számadásból kiderül,⁴⁷ hogy László Esztergomba ment, ahol minden bizonnyal az érsek fogadta, ő fordulhatott az uralkodóhoz vagy a szintén Budán időző Rozgonyi Sebestyénhez a Kanizsaiak ügyében. Az itt közölt forrás első két sorából mindenesetre kiviláglik, hogy Rozgonyi vagy legalábbis familiárisai feltehetően április 17-én tárgyaltak Esztergomban Kanizsaival. Két nappal később, 19-én Szécsi, Rozgonyi és a két székelyispán is jelen volt a szűkebb királyi tanács⁴⁸ ülésén, amelynek fő témája az időközben meghalt Garai László királya előtt meghódoló özvegyével kötendő egyezség volt.⁴⁹ Bizonyára ekkor vitatták meg a Kanizsaiak dolgát is, Mátyás a „prélátusok és bárók” tanácsára megbocsátott nekik.⁵⁰ A számadásból kitűnik, hogy Rozgonyi ment ezután Esztergomba László elé a két székelyispán társaságában (bizonyára a király parancsára), még aznap, 19-én, a délelőtt második felében vagy kora délután, egészen pontosan ebéd (*prandium*) után,⁵¹ s másnap, feltehetően ugyancsak ebéd után érkeztek Budára Kanizsaival együtt.⁵² Miután az letette a hűségesküvetestvére nevében is az uralkodónak s írásban is hitet tett az ő követése mellett, Mátyás április 24-én felmentette őket, familiárisaikat s jobbágyaikat a László elpártolása óta öllene, a király és az országlakosok kárára elkövetett tetteik bünteté-

---

ként. Az, hogy az előző évben a csehok ellen szép sikerrel hadakozó, a Nagy Simonnál különben is sokkal előkelőbb származású és az egyik legtekintélyesebb bárói méltóságot betöltő Rozgonyi Sebestyén az ő alvezéreként küzdött volna s ezért nincs említve a levelckben, elképzelhetetlen. *Bonfini* munkájának modern, kritikai kiadásában a Rozgonyi Miklós név már nem található meg a körmeneti csata leírásában [i. latin kiad. 228. p.].

46 Az eseményekre ld.: *Engel – Kristó – Kubinyi*, Magyaro. tört. 218–220. p. *Veszprém*, A körmeneti ütközetek 319–325. p.

47 Az ebben a bekezdésben a számadásból idézett információk annak 1. v. – 3. r. oldalán találhatóak. *Kubinyi*, Bárók 197. p.

49 Az egyezmény szövegét ld.: *Teleki*, Hunyadiak kora 10. köt. 616–618. p. Szécsi primás kiemelkedő szerepére az 1459. tavaszi főúri lázadás idején és az annak következtében kialakult válság megoldásában ld. bővebben: *Kubinyi András*: Szécsi Dénes esztergomi érsek — különös tekintettel Mátyás-kori politikai szerepére. In: „Lux Pannoniac” Esztergom. Az ezereves kulturális metropolis. Konferencia, 2000. június 15-16-17. Esztergom, 2001. 99., 102–105. p. DL 15355.

51 Ebből következik, hogy a királyi tanács ebéd előtt, azaz reggel vagy a délelőtt első felében ülészett. [Ebédhez akkoriban tíz óra körül ültek, de igen valószínű, hogy korábbi időponttal is számolhatunk. *Kisbán Eszter*: Az étkezések napi rendjének újkori átalakulása és az ebéd. In: *Magyar Nyelv* 71. (1975) 185. p. Persze lehetséges, hogy jelen esetben a tanácskozás elhúzó-dása miatt a szokásosnál később került sor az ebédre.]

52 A számadásból megtudjuk, hogy legalábbis a megérkezésük utáni napon biztosan vendégül látta Rozgonyi Kanizsait (2. v.).

se alól.⁵³ Ugyanezen a napon a két fivér megkapta az uralkodótól ideiglenesen, amíg az meg nem szerzi Frigyes császártól a kezén levő Kanizsai-birtokokat s vissza nem adja nekik őket, a Temes megyei Cseri várát tartozékaival s a Zala megyei kamarahasznót. Lászlót erdélyi vajdának is megtette a király (később Miklóst is mellé).⁵⁴ Ez a kinevezés s a tény, hogy Frigyes megválasztásának okmányán már vajdaként szerepel László, utalhat arra, hogy legalábbis az egyik, ha nem a fő okot az adta számára a lázadókhöz való csatlakozásra, hogy ezt a méltóságot szerette volna elnyerni.⁵⁵ Ami vasi és zalai ispáni tisztségeit illeti, visszakapta őket. Miután a testvérek helyzetét ezen igen jelentős engedmények árán rendezte, Mátyás jónak

- 53 DL 15355. Az oklevél teljes szövegének kiadása: *Kaprinai*, Hungaria diplomatica 294–295. p.
- 54 Cseri várának adományozásához ld.: *Reiszig Ede*: A Kanizsaiak a XV. században. In: Turul 55. (1941) (A továbbiakban: *Reiszig*, A Kanizsaiak.) 31. p. Az adományozó okmány: DL 15352; rossz állapotú, ezért olvasásához felhasználtam részletes levéltári regesztáját, in: Adatbázis. A Cseri várához tartozó s a DL 15352 jelzetű oklevélben név szerint feltüntetett birtokokat ld.: *Csánki*, Történelmi földrajz. II. köt. Bp., 1894. 11. p. A kamarahaszna adományozásáról szóló oklevél: Zala vármegye története. Oklevéltár. 2. köt. 1364–1498. Szerk.: Nagy Imre, Véghely Dezső, Nagy Gyula. Bp., 1890. (A továbbiakban: Zala vm. tört. Okt.) 574–575. p. A Kanizsai fivérek számára április 24-én kibocsátott három királyi oklevélben László vajdaként szerepel. Ekként tűnik fel 1459 augusztusában, 1460 novemberében és a következő év februárjában is, ez utóbbi időpontban Miklóssal együtt. A bárói méltóságok közül még a lovászmesterséget viselte Kanizsai László: 1458 áprilisából és júniusából van adat arra, hogy ő tölti be e hivatalt, majd 1464 májusában újra e tisztségben találjuk, júniusból és 1465 szeptemberéből van információ arról, hogy Ellerbach Bertolddal együtt tölti be e méltóságot, 1466 januárjából és augusztusából arról, hogy egyedül, a következő év márciusában pedig Maróti Mátyus a társa e tisztségben. 1458-tól 1461-ig, majd 1462-ben és 1464-ben, továbbá 1476-ban ismét kimutatható mint Vas megye ispánja, 1459-ben Gersei Pető Miklóssal, három évvel később testvérével, Miklóssal együtt viseli e tisztséget. 1458–1462-ből, 1464–1465-ből és 1468-ból Zala megyei ispánságára vannak adatok, 1459-ben Gersei Pető Miklóssal, 1460–1462-ben testvérével, Miklóssal közösen töltötte be ezt a funkciót. 1460-ból és 1462-ből arról értesülünk, hogy Sopron megye ispánja, utóbbi évben fivérével, Miklóssal együtt. 1467-ben lovászmesterként Békés és Zaránd megye ispánja, e méltóságokon osztozik Maróti Mátyussal, a másik lovászmesterrel. *Fügedi*, Mobilitás 109., 124. p., utóbbi oldalon névelírás, vö.: *Kubinyi*, Bárók 205. p. és: *Engel*, Gencalógia. Gütkeled nem 2. Maróti. Zala megye archontológiai és gencalógiai adattára (13–16. század). Szerk.: Szatlóczi Gábor. CD-ROM. Bp., 2004. (A továbbiakban: Zala m. arch. és gen. adattára.) Világi archontológia. Nemesi gencalógia, Kanizsai cs. *Holub József*: Zala megye története a középkorban. I. köt. Pécs, 1929. (A továbbiakban: *Holub*, Zala megye története.) 468. p. *Reiszig Ede*: Vas vármegye tisztikara a középkorban. Kőszeg, 1940. (A továbbiakban: *Reiszig*, Vas vm.) 19–20. p. *Reiszig*, A Kanizsaiak 71–73. p. *Csánki*, Történelmi földrajz I. köt. Bp., 1890. 664., 756. p. *Pesty Frigyes* e műről írott recenziója: Haan Lajos: Békés vármegye hajdانا. Pest, 1870. In: Századok 4. (1870) 477. p. Kanizsai Lászlóról először 1431-ben szól forrás, 1478. december 9. előtt halt meg. *Engel*, Gencalógia.
- 55 *Pálosfalvi*, Vitovec János 450. p.

látta, ha gesztust tesz az újdonsült vajdatársával ellentétben mindvégig az ő oldalán álló Rozgonyinak. Április 30-án kelt, pecsétjével és saját kezű aláírásával megerősített okleveléből megtudjuk, hogy Rozgonyinak szolgálatai során, de különösen Hunyadi János idejében elszenvedett török fogsága alatt sok, név szerint említett birtoka idegen kézre került, mégis több szolgálatot tett neki, a királynak is, melyek közül kiemelkedik a Felső Rézséken az előző évben a cseh rablók ellen vívott harca. Ezen oknál fogva megígéri, hogy említett javait amilyen hamar csak lehet, vissza fogja neki vagy utódainak adni, továbbá minden más dolog tekintetében is úgy kíván cselekedni, hogy őt és örököseit nagy hála kötelezze.⁵⁶ A jelentéktelen halászhelytől a várudalomig terjedően bizonyára minden igényelt birtok akkurátus felsorolása kétségtelenül arról árulkodik, hogy Rozgonyi kérésére állította ki az uralkodó ezt az iratot.

A következő napokban az a feladat várt rájuk, hogy a nyugati határvidéken megvédjék az országot az esetleges újabb nagy támadástól, ami végül nem következett be egyrészt a magyar főurak, elsősorban Újlaki Miklós, a lázadás legfőbb vezetőjének magatartása miatt, akinek csapatai a körmendi csata után már nem támogatták Frigyes törekvéseit, másrészt mert a császár saját országában is súlyos nehézségekkel küszködött.⁵⁷ A körmendi csata utáni hetekben azonban a helyzet fenyegetőnek tűnt: Frigyes kisebb katonaságot rendelt az általa birtokolt Kőszegre koronázását előkészítendő,⁵⁸ április végén Carvajal pápai legátus és a kíséretében lévő velencei küldött hiába próbálta lebeszélni a magyar trónnal kapcsolatos ambícióiról a császárt.⁵⁹ Ezután a király is elküldte a maga követét,⁶⁰ körülbelül egy időben azzal,

---

56 DL 15356. Az igényelt, az oklevélben felsorolt birtokok a következők: minden valószínűség szerint Somorja mezőváros (Szentmária áll az iratban), továbbá Szenc, Cseklész mezővárosok, Vereckye pusztá, Csukárpaka és Béke fálvak Pozsony megyében, Oroszvár Moson megyei mezőváros, Szepesvár (mindezek tartozékaikkal), továbbá egy jó dunai szégyec (*unum bonum orificium vulgo Zege per Danobium*). *Engel*: Térkép. Rozgonyi szolgálatai jutalmaként Debrő, Cserép és Balog várát kapta a királytól. *Engel Pál*: A magyar világi nagybirtok megoszlása a 15. században. In: *uő.*: Honor, vár, ispánság. Válogatott tanulmányok. Vál., szerk., jegyz.: Csukovits Enikő. Bp., 2003. 24. p.

57 *Engel – Kristó – Kubinyi*, Magyaró. tört. 219. p.

58 *Veszprémy*, A körmendi ütközetek 322. p.

59 *Fraknói Vilmos*: Carvajal János bíbornok magyarországi követségei 1448–1461. Bp., 1889. 59–60. p. *Huber Alfonz*: Ausztria története. III. köt. Bp., 1901. 21. p.

60 Tolnai (Sári) Péter székeshérvári örkanonok személyében (1459 tavaszán lett a királyi különös jelenléti bíróságának vezetője). *Iványi*, Bártfa 174. p. 1110. sz.: Lőrinc pesti jegyző levele Bártfának, 1459. május 16., Pest. Tolnainak nem ez volt az első útja a császárhoz. A főbb adatokat róla ld.: *Bónis György*: A jogtudó értelmiség a Mohács előtti Magyarországon. Bp., 1971. 165–166., 222–223., 248–249., 444. p. *Köblös József*: Az egyházi középíró Máttyás és

hogyan Kanizsai és Rozgonyi útnak indult. Rendelkezésükre állt a császár ellen április 24-re pesti gyülekezőhellyel hirdetett hadfelkelésre összegyűlt sereg, amely bizonyára magába foglalta a Körmendnél megvert had egyes részeit is.⁶¹ A lánzséri várnagy május 20-i levele szerint Kanizsai László és Rozgonyi Sebestyén körülbelül (vagy legfeljebb, vagy több mint) háromezer-ötszáz emberrel Kőszeg ellen készültek, a 19-re vagy 20-ra virradó éjjel útra kelve előretörték, míg a császárpárti sereg Újlaki váránál, Németújvárnál táborozott, Kőszegtől légvonalban 43 km-re délnyugatra, morálja igen gyenge volt, hiszen a katonák arra törekedtek, hogy semmiben ne szenvedjenek kárt.⁶² Kanizsai és Rozgonyi a hadi feladatok teljesítése mellett bizonyára tárgyaltak is a Mátyás oldalára átállni akarókkal: talán ők is közvetítettek az Újlaki és az uralkodó közötti feltételezhető alkudozásokban, amire Rozgonyi esetében azért is gondolhatunk, mert Németújvár ura a sógora volt.⁶³ A csatározások — bizonyára kisebb-nagyobb megszakításokkal — mindenesetre elhúzódtak, a Kanizsai testvérek még augusztus második felében is harcoltak: a lánzséri várnagy augusztus 24-i levele szerint hatszáz emberrel felmentették lékai várukat az ellenség ostroma alól.⁶⁴

A számadás alapján úgy tűnik, Rozgonyi ténylegesen ellátta a vajdasággal járó feladatokat, nemcsak a címet viselte. Találkozunk ugyanis erdélyi követtel,⁶⁵ azonkívül az alvajda szolgálójával⁶⁶ a kimutatásokban (a két személy lehet, hogy azonos), áttételesen erre utal a székelyispánok szereplése is.⁶⁷ Ami az alvajdákat, Sártványi

a Jagellók korában. (A budai, fehérvári, győri és pozsonyi káptalan adattárával.) Bp., 1994. 363. p. Esetleg elképzelhető, hogy Vitéz János váradi püspökkel együtt ment Frigyeshez, *Fraknói Vilmos* szerint Vitéz 1459 májusában járt követségben a császárnál, *uő.*: Vitéz János esztergomi érsek élete. Bp., 1879. 139. p. Vitéz követségéről ld. még: *Teleki*, Hunyadiak kora 3. köt. 158–159. p.

61 *Veszprémi*, A körmendi ütközetek 320. p. *Iványi*, Bártfa 174. p. 1110. sz.: Lőrinc pesti jegyző május 16-án azt írja, hogy „a király minden hadinépét az országlakosokkal egyetemben ... kellő felszereléssel” küldték Frigyes ellen.

62 *Házi*, Sopron I/4. 355–356. p.

63 A király (illetve az ő képviselőiben kezdetben a körmendi csatát elvesztő hadvezére, Nagy Simon) és Újlaki között az alkudozások megindulhattak esetleg közvetlenül az ütközet után: *Veszprémi*, A körmendi ütközetek 321. p. *Kubinyi*, Kaposújvár 28–29. p. Mátyás 1459. július 30-án békült ki Újlakival. A nagy-károlyi gróf Károlyi család oklevéltára. II. köt. Oklevelek 1414–1489. S. a. r.: Géresi Kálmán. Bp., 1883. (A továbbiakban: Károlyi-oklevéltár.) 326–327. p.

64 *Házi*, Sopron I/4. 382. p.

65 6. r.

66 6. v.

67 A számadás keletkezésének időszakából maradtak fenn más adatok is tevékenységükre. 1459. április 23-án az uralkodó a székelyispánok kérésére állít ki oklevelet igen fontos erdélyi ügy-

Zsigmondot és szerdahelyi Farkas Jánost illeti, ekkoriban Erdélyben tartózkodtak.⁶⁸ Sokszor előfordul a regisztrumban a semptei udvarbíró (*provisor*), Péter, aki szintén Rozgonyi-familiáris. Péter gyöngyösi bíróval ugyancsak találkozunk, aki nagy valószínűséggel mint a mezőváros egyik földesurához ment Rozgonyihoz Budára.⁶⁹ Ezeknek a személyeknek a felbukkanása döntő mértékben járul hozzá ahhoz, hogy meg lehessen állapítani, kinek a számadása ez a forrás. Sebestyénen kívül más nagykorú férfisarja a Rozgonyi család ezen ágának elvileg csak egy lehetett ekkor, Kristóf, a testvére, róla azonban csak 1441-ből van adatunk, nem biztos, hogy tizennyolc évvel később életben volt.⁷⁰ Ha mégis, a regisztrum erdélyi vonatkozásai akkor is sokkal inkább Sebestyénhez kötik azt, aki maga szintén előfordul benne.⁷¹ A *magnificus Emericus*ként minden bizonnyal április 29-re vonatkozó bejegyzésben említett úr⁷² nagybirtokos arisztokrata, személyét kereshetjük az akkor bárói hivatalt betöltők és az azt soha nem viselők között egyaránt.⁷³ Elsősorban Hédevári Imre udvarmester (ajtónállómester) jöhet szóba, aki ezekben a napok-

---

ben. *Kordé*, A székely ispáni méltóság 134. p. Lábatlani János továbbra is Budán tartózkodik, május 31-én erdélyi, június 11-én dunántúli vonatkozású ügy *relatoraként* tűnik fel királyi oklevélcn. *Teleki*, Hunyadiak kora 10. köt. 618–620. p., itt tévesen június 2. áll dátumfeloldás-ként május 31. helyett. Zala vm. tört. Okl. 575–576. p.

68 *Janits Iván*: Az erdélyi vajdák igazságszolgáltató és oklevéladó működése 1526-ig. Bp., év nélkül. 108. p. DL 28520: 1459. április 28-án az alvajdák Kolozsváron vannak. DL 62875: 1459. május 25-én a Doboka megyei Harinán tartózkodnak.

69 A semptei udvarbíró említése: 2. v., 3. v., 5. r., 6. r. Sempte birtoklására: *Pálosfalvi*, A pozsonyi vár elfoglalása 198–200. p. és *Kubinyi András*: Nagybirtok és főúri rezidencia Magyarországon a XV. század közepétől Mohácsig. In: A Tapolcai Városi Múzeum Közleményei 2. (1991) Szerk.: Töröcsik Zoltán. Tapolca, 1992. (A továbbiakban: *Kubinyi*, Nagybirtok és főúri rezidencia.) 226. p. 182. j. — A gyöngyösi bíró előfordulása: 3. v., 4. r. Gyöngyös birtoklására: *Draskóczy István*: Gyöngyös település- és birtoklástörténete a középkorban. In: Tanulmányok Gyöngyösről. Szerk.: Havassy Péter, Kecskés Péter. Gyöngyös, 1984. 121–122. p. [Az itt olvashatók értelmezéséhez ld.: *Engel*: Genealógia. Básztesy nem, 2. tábla: Rozgonyi (Miklós ága).] A középkori gyöngyösi bírókról csak néhány adatot ismerünk, ezeket ld.: *E. Kovács Péter*: Gyöngyös város privilégiumlevele. Uo. 15. p.

70 *Engel*: Genealógia. Básztesy nem 2. tábla: Rozgonyi (Miklós ága). Rozgonyi Sebestyén fiáról, Lászlóról 1467-ből való az első adat. 1459-ben már élt (hiszen 1471-ben részt vett a királyi tanács ülésén, ld.: *Kubinyi*, Bárók 198., 207. p.), de minden valószínűség szerint kiskorú volt. *Engel*: Genealógia, uo.

71 8. r.

72 8. r.

73 Kubinyi Andrásnak *Fügedi* i. művéről (Mobilitás) írt ismertetése: in: Századok 107. (1973) 754–755. p. *Fügedi*, Mobilitás 30. p. 39. j.

ban biztosan Budán volt, hiszen részt vett az április 19-i királyi tanácsi ülésen.⁷⁴ Gondolhatunk Szapolyai Imrére is, aki május 15-én kincstartóként tűnik fel,⁷⁵ de a fentebb már említett Kanizsai Imrére szintűgy, aki ekkor valószínűleg nem viselt köztisztséget.⁷⁶

A levéltári nyilvántartás szerint az alább közölt 1459. évi számadás a Nádasdy-archivumban található,⁷⁷ mely a Kanizsaiak iratait is tartalmazza.⁷⁸ A forrás mai levéltári lelőhelyét talán azzal lehet magyarázni, hogy az a Kanizsai-archivumba kerülhetett, mégpedig a következő módon: a fentebb említett Kanizsai Miklós fia, György feleségül vette alsólendvai Bánfi Erzsébetet, Rozgonyi Sebestyén fiának, Lászlónak az özvegyét; László fia, Ferenc, apjával körülbelül egy időben, 1492-ben, utód nélkül halt meg. Mindezek eredményeként Kanizsai György meg tudta szerezni László birtokainak jó részét a rájuk vonatkozó okmányokkal, továbbá egyéb Rozgonyi-iratokkal, köztük a jelen forrással együtt.⁷⁹

A másik két itt közölt regisztrum az elsővel ellentétben jó állapotú és jól olvasható. A kettő közül a régebbi 1516-ból való, a legkorábbi bejegyzés május 3-i, a legkésőbbi május 12-i. Ez a forrás nem más, mint két, külön számadók által egyidejűleg vezetett és egymás után ugyanazon kéz által lemásolt kiadási jegyzék,⁸⁰ a

74 *Teleki*, Hunyadiak kora 10. köt. 616. p. Hédcsvári május 20-án már Egerben van. *Iványi*, Bártfa 174. p. 1112. sz. Legkorábban 1459. március 12-én, utoljára 1462. május 6-án mutatható ki Hédcsvári ebban a tisztségben (amit Cudar Simonnal együtt viselt). *Fügedi*, Mobilitás 119. p.

75 Ekkor Nagybányán van. *Iványi*, Bártfa 173–174. p. 1109. sz. Kincstartóként ekkor fordul elő első alkalommal. Utoljára 1464. február 16-án mutatható ki e tisztségben. *Soós Ferenc*: Magyarország kincstartói 1340-1540. Hely nélkül, 1999. 41. p. A kincstartók, ha világi személyek voltak és ha más tisztséget nem viseltek, 1464-ig, majd ezután a Jagelló-korban magnificusnak, azaz nagyságosnak, tehát bárónak számítottak. A Szapolyaiakat Mátyás juttatta az arisztokrácia soraiba, bárói méltóságot (s vele magnificus címet) Imre kapott a családból először, kincstartóvá történő kinevezésével. Ha tehát az itt felbukkanó magnificus Emericust vele azonosítjuk, akkor kincstartóként kell vele számolnunk már április 29-én. *Kubinyi*, Bárók 150., 207. p. *Uő.*: Mátyás király 17–18. p.

76 *Reiszig*, A Kanizsaiak 28. p. 1458 novemberében kapitányként bukkan fel Zala, Vas, Sopron és Veszprém megyékre kiterjedő hatáskörrel, viszont e cím nem szerepel az 1459. február 10-i oklevélben. *Uo. Kaprinai*, Hungaria diplomatica 246. p.

77 Adatbázis. A Nádasdyak archivuma a Magyar Kamara levéltárának részét képezi, ld. *uo.*

78 A Kanizsaiak birtokait levéltárakkal, a javaikra vonatkozó iratokkal együtt Nádasdy Tamás örökölte felesége, Kanizsai Orsolya révén. *Reiszig*, A Kanizsaiak 80. p.

79 *Reiszig*, A Kanizsaiak 75–76., 77., 79. p. *Engel*: Genealógia. Bástély nem 2. tábla: Rozgonyi (Miklós ága). Oslí nem 5. tábla: Kanizsai.

80 Az első rész (2. r. – 4. r.) bejegyzései közül a legkorábbi május 3-i, a legkésőbbi május 12-i. A második rész (5. r. – 8. v.) dátumai közül a legkorábbi szintén május 3., a legkésőbbi május 9., de a 8. r. oldalon a lehúzott és itt lábjegyzetben közölt tételek között van 10-re keltezett is.

„nagyaságos úr”⁸¹ önmaga és familiája számára vásárolt mindenféle apróbb-nagyobb dolgairól összeállított kimutatás, melyben egyebek között szerepel luxusholmi, élelmiszer, lószerszám, azonkívül több kocsihoz szükséges tárgy, de hajósoknak adott összeg is, akik átvitték a Dunán a Budáról Pestre igyekvő urat május 4-én.⁸² Ez a lajstrom egy Kanizsai pénzkiadásait tartalmazhatja. Az érvek, melyek alapján hozzá kapcsolhatjuk a számadást, a következők: a forrás első részében Budától Sárvárig,⁸³ a család rezidenciájáig⁸⁴ tartó utazásra találunk adatokat (az úr maga is utazott, az indulásra a fővárosból május 10-én került sor); megtalálható a szövegben, még hozzá kétszer is Kanizsai János neve.⁸⁵

További érv, hogy a számadásban felbukkanó familiárisok között előfordulnak könnyen beazonosítható előkelő, illetve jómódú vagy legalábbis jobbágytartó köznemesi családok sarjai, olyan családoké, melyeknek a Kanizsaiakhoz fűződő kapcsolatát egyszerűen meg lehet magyarázni, de akad olyan familiáris, akit nemcsak rokonságán keresztül, hanem közvetlenül, személyében is tudunk hozzájuk kötni. A regisztrumban szerepel egy Sitkei és egy Rumi, utóbbi apród.⁸⁶ A Sitkei és a Rumi családok birtokainak legnagyobb része Vasban és Zalában feküdt, két olyan megyében, ahol a Kanizsaiak nagybirtokosok voltak.⁸⁷ Ekkori tekintélyüket mutatja, hogy alispánok kerültek ki közülük 1437 és 1526 között, mégpedig mindkét megyében: a Rumiakból Zalában és Vasban egy-egy — mindkettő várnagyi tisztséget is betöltött megyéjében —, a Sitkeiek közül az előbbiben egy és legalább kettő az utóbbiban. Sitkei Gergely egyike lett a királyi tanács köznemesi ülnökeinek mint Vas megye, pontosabban mint a budai kerület (melyhez e megye tartozott) delegáltja.⁸⁸ Lehetséges, hogy őt kell keresnünk a Sitkei név mögött. 1505-ben talán Kanizsai György vasi ispán familiárisaként alispán. Az 1510-es években, így

81 3. v. és 5. r. — A szövegben nem találjuk név előtt az *úr*, illetve az *úrnő* szót (egy kivétellel: *domino Emerico sartori*, 7. v.), így az (egyes számban) mindig a számadást készített főúrra — illetve az *úrnő* szó esetében az úr hozzátartozójára — értendő.

82 Ez utóbbit ld.: 5. r.

83 3. v. – 4. r.

84 *Kubinyi*, Nagybirtok és főúri rezidencia 218. p. A főúri rezidencia kritériumai: uo. 216–220. p.

85 7. v. Az első alkalommal a neve le van húzva.

86 2. r. és 5. v.

87 Zala m. arch. és gen. adattára. *Engel*: Térkép.

88 Zala m. arch. és gen. adattára, Világi archontológia, Nemesi genealógia. Zala megye archontológiája 1138–2000. Szerk.: Molnár András. Zalacgerszeg, 2000. (A továbbiakban: Zala m. archontológiája.) 250. p. *Holub*, Zala megye története 467., 469. p. *Engel*: Archontológia 229., 238., 434. p. *Reiszig*, Vas vm. 24–26. p. *Kubinyi András*: A királyi tanács köznemesi ülnökei a Jagelló-korban. In: Mályusz Elemér emlékkönyv. Társadalom- és művelődéstörténeti tanulmányok. Szerk.: H. Balázs Éva, Fügedi Erik, Maksay Ferenc. Bp., 1984. 259., 262–263. p.

1516-ban is viselte e tisztséget, ekkor talán Kanizsai György fia, László ispán familiárisaként. Ha igaz, vele azonosíthatjuk a visegrádi várnagyot is 1525-ben. Másik Kanizsai-szolgálatban álló Sitkeiről is van tudomásunk: ugyanebből az évből arról értesülünk, hogy Sitkei Sebestyén, Kanizsai László servitora elkísérni készül urát zarándokútján Loretóba és Rómába.⁸⁹ Wathay Pállal is találkozunk a forrásban,⁹⁰ aki feltehetően rokona annak a Wathay Ferencnek, akit Kanizsai László négy várának is élére állított, azonfelül az 1520-as években a vasi alispánságot is betöltötte s 1529-ben vagy az utána következő néhány esztendő valamelyikében halt meg. Borsod megyéből származott, de sikerült Kanizsai-familiárisként birtokokat szereznie a Nyugat-Dunántúlon — legalábbis házassága révén Vas és Sopron megyében. Utóbbinak hatalmas része volt Kanizsai-kézen. Róla szintén tudjuk, hogy csatlakozni készült ura fentebb említett zarándoklatához.⁹¹ A számadásban szintén előforduló Serédi Antal⁹² talán a Fejériben lévő Sörédet birtokló család sarja; ebben a megyében szintén terjedelmes Kanizsai-birtokokat találunk. 1523-ban ki lehet mutatni egy Serédi Antalt minden valószínűség szerint Kanizsai László familiárisaként (János ekkor már nem élt). Serédi számadásából, melyben Fertő-tavi jövedelmek felhasználásáról is értesülünk (a tó környékének s így a tónak is egy része Kanizsai-birtok), kiderül, hogy a vélhetően a testvéréhez, Drágfi Annához és annak férjéhez, Kanizsai Lászlóhoz látogatóba érkező Drágfi János számára vásárolt ételmezt például Sopronban. Megtudjuk azt is, hogy Serédi Cenken (Nagycenken) lakott, mely akkor szintén Kanizsai-kézen volt.⁹³ Az alább olvasható regisztrumban Szenterzsébetieket is találunk. Csak Zala megyéhez több ilyen nevű család köthető,⁹⁴ a számadásban Péter és Pál fordul elő. Vélhetően utóbbiban kereshetjük Kanizsai László semptei várnagyát, aki bizonyíthatóan 1519–1521-ben töltötte be ezt a tisztséget. Erről a várnagnak egy Szenterzsébeten kelt leveléből értesülünk,

---

89 *Reiszig*, Vas vm. 20., 21., 25., 26. p. Zala m. arch. és gen. adattára, Nemcsi genealógia, Sitkei cs. *Csukovits Enikő*: Középkori magyar zarándokok. Bp., 2003. (A továbbiakban: *Csukovits: Zarándokok*.) 149. p.

90 3. v.

91 *Reiszig*, Vas vm. 26. p. Wathay Ferenc énekes könyve. S. a. r., az utószót és a jegyzeteket írta Nagy Lajos. A szöveget Belia György gondozta. 2. köt. Bp., 1976. 137., 138. p. *Engel*: Térkép. *Csukovits: Zarándokok* 149. p.

92 3. v., 7. r.

93 *Engel*: Genealógia. Osli nem 5. tábla: Kanizsai. Osli nem 6. tábla: Kanizsai (folyt.). Drágfi (bélteki). *Engel*: Térkép. Az 1523. évi számadás: DL 26264 (Magyar Kamara Archivuma, Archivum familiae Nádasdy).

94 Zala m. arch. és gen. adattára. *Engel*: Térkép.

mely helységnek valószínűleg a földesura volt.⁹⁵ Ha azonosítani kívánjuk ezt a települést, talán három falu jöhet számításba, kettő Zalában, egy Somogyban. Az előbbi megye esetében a két Szentersébet birtokosa a szenterzsébeti Bors (Borsi), illetve az ugyanezzel az előnévvel illetett Terjék család (az ő helységük Kutas néven is előfordul), a Somogy megyei Szólátszenterzsébet földesurai pedig a szenterzsébeti Szólátok.⁹⁶ A számadásban feltűnő Pál s Péter talán ezen három család valamelyikének sarja lehet. A rendelkezésre álló adatok szerint három Terjék töltött be zalai alispáni funkciót 1437 és 1526 között, ugyanebből az időszakból van információnk egy Terjék várnagyságáról és az egyik Szólát somogyi alispán-ságáról is.⁹⁷ A Terjékeknek volt messze a legtöbb birtokuk, emellett viszont azért is kell elvileg a legnagyobb valószínűséggel köztük keresnünk a semptei várnagyot, mert azok Zala és Vas megyében feküdtek, mégpedig a Kanizsaiak számára indokolhatóan fontos területen, ami magyarázhatja Pál szolgálatba fogadását, míg a Szólátok falvai e főúri család birtokaitól, befolyási övezetétől némileg távol, Somogy és Baranya határvidékén voltak találhatóak. A Borsok szintén zalai földes-

- 95 DL 25627, dátuma 1521. július 7. Az érdekes forrásban a várnagy vélhetően nem először sürgeti Kanizsait, hogy küldje el az előző s az azt megelőző évi járandóságát, amiből módja lenne felkészülni a további szolgálatra. Megtudjuk, hogy semmiféleképpen nem képes megmoccanni sem, ugyanis nincs semmi pénze, hiszen otthont is nyújt (nyilván vámagyként Semptén) urának (és — hozzátéhetjük — ura népces kíséretének), akit végül megkér, hogy vizsgálta át a számadásokat s győződjön meg arról, hogy tartozik neki. A dátumból arra következtethetünk, hogy mindez esetleg (újabb) válasz lehet Kanizsai hadba szólító levelére, az említett további szolgálat az ő bandériumában való katonáskodást jelentheti [a török akkor már Nándorfehérvár alatt volt, miközben lassan megindult a magyar mozgósítás, ld.: Magyarország történeti kronológiája. Főszerk.: Benda Kálmán. I. köt. A kezdetektől 1526-ig. Szerk.: Solymosi László. Bp., 1986. (3. kiad.) (A továbbiakban: Kronológia.) 341–342. p.]. A várnagy talán azért tért haza Szentersébetre, hogy elrendezze dolgai, mielőtt táborba száll. Ha nem vonult hadba, aligha kapott pénzt, hiszen urának anyagi erejét bandériuma kiállítására kellett fordítania. (Kanizsai csatlakozását a királyi sereghöz bizonyítják a mohácsi táborozás idején a minden valószínűség szerint az ő számára is beszerzett élelmiszerről készült, *Kubinyi András* által elemzett számadások. ld.: *uő.*: Főúri éntrend 249–250. p. A középkori anyagi kultúra 57. p.)
- 96 *Engel*: Törkép. Zala m. arch. és gen. adattára. Nemesi genealógia, Birtokok. Szentersébeti Bors János 1531-ben nem kizárólagos birtokosa az egyik Zala megyei Szentersébetnek. Ld. *uő.*, Birtokok.
- 97 Zala m. arch. és gen. adattára, Világi archontológia, Nemesi genealógia. Zala m. archontológiája 250–251. p. *Holub*, Zala megye története 469., 471., 475. p. *Engel*: Archontológia. 239., 337. p. [A mű digitális kiadásában (in: Arcanum DVD könyvtár IV., i. m.) szenterzsébeti Terjék Istvánra vonatkozóan téves adat szerepel, valójában kapuvári várnagy volt, mint ahogy a nyomtatott változatban az utóbbi helyen olvasható.] *Csánki*, Történelmi földrajz. II. köt. 698. p. *Borsa Iván*: Somogy középkori alispánjai. A Mohács előtti megyei archontológia ügye. In: Somogy megye múltjából. Levéltári évkönyv 13. Szerk.: Kanyar József. Kaposvár, 1982. 13. p.

urak, az, hogy közülük Kanizsai-familiáris kerül ki, megokolható beazonosítható birtokuk földrajzi helyzetével.⁹⁸

Azért van szükség az érvek felsorolására, mert nemcsak a Kanizsaiak, hanem elvileg más főurak is szóba jöhetnek, akiktől szintén található számadás a Nádasdy-levéltár középkori anyagában az 1510-es, 1520-as évekből.⁹⁹ Ebben az időben csak Kanizsai László¹⁰⁰ és János¹⁰¹ volt a család nagykorú férfitagja, tehát

98 *Engel*: Térkép. Zala m. arch. és gen. adattára, Nemesi genealógia, Birtokok.

99 Így Percényi Imre nádor [*Nógrády Árpád*: A paraszti napszámber vásárlóértéke a középkor végi Magyarországon. In: Szabó István emlékkönyv. Kovács Ágnes közreműködésével szerk.: Rácz István. Debrecen, 1998. 105. p. (téves levéltári jelzet található itt: DL 25193 helyett 26193 kelle-ne, mely utóbbira történik is hivatkozás a 109. oldalon), 107., 110. p.; ld. még: Adatbázis], a Bátoriak (a Batori István nádor részére vásárolt dolgokról készült számadás 1526-ból: DL 26351; ld. még: Adatbázis) és a Szapolyaiak is (*Nógrády*: i. m. 109. p.; ld. még: Adatbázis). Ami a Bátoriakat illeti, szintén kötődtek Zala megyéhez ekkoriban: nagybirtokosok voltak ők is itt, viselték egy időben a megye ispáni tisztét is. Rumi Osvátot Batori-familiárisként lehet kimu-tatni 1515-ben. *Engel*: Térkép. Zala m. arch. és gen. adattára, Világi archontológia, Nemesi ge-nealógia. Zala m. archontológiája 246. p. *Holub*, Zala megye története 474. és 476. p. A Szapolyaiak nagybirtokosok voltak többek között Veszprém és Győr megyében is, Sitkei Gotthárd pápai várnagyként őket szolgálta, e tisztségére adat 1514-ből: *Horváth Richárd*: Várak és politika a középkori Veszprém megyében. Debrecen, 2002. PhD-értekezés kézírata a Debre-ceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtárának. Kézírtatórában, 108. p.

100 Mátyás király fentebb emlegetett azonos nevű erdélyi vajdája és lovászmestere testvérének, Miklósnak az unokája. Születését legkorábbra 1496-ra tehetjük. Vas megyei ispánására 1513-ból, 1516-ból, 1517-ből, 1519-ből, 1520–1522-ből és 1524-ből vannak adatok, felsőlendvai Szécsi Tamással együtt töltötte be ezt a posztot (legalábbis egy ideig biztosan). 1515-ben királyi kamarás. Politikai pályája csúcspontját az jelentette, hogy az 1521. november 19-re összehívott országgyűlésen a rendek őt is országos kincstartóvá választották, így a köz-ponti adószedés egyik irányítója lett az 1522. évre (a rendi kincstartók — mellette Werbőczy Ist-ván, Ráskai Gáspár és Essegvári Ferenc — valószínűleg az 1523. április 24-re összehívott diétán tették le megbízatásukat). Az 1525. évi hatvani országgyűlés királyi kincstartóvá választotta, II. Lajos azonban mást nevezett ki helyette e méltóságra. Ez év szeptember 21-i oklevél szerint ek-kor már nem élt. *Engel*: Genealógia. Osló nem 6. tábla: Kanizsai (folyt.). *Reiszig*, A Kanizsaiak 79–80. p. Adat Vas megyei ispánására 1516-ból: DF 233265, és: *Fögel József*: II. Lajos udvar-tartása 1516–1526. Bp., 1917. (A továbbiakban: *Fögel*, II. Lajos.) 34. p., adat ugyanarra 1521-ből: DL 25627, 1522-ből: *Kubinyi*, Főúri érend 249. p. *Szabó Dezső*: Küzdelmeink a nemzeti királyságért. Bp., 1917. 124–125. p. *György Bónis*: Ständisches Finanzwesen in Ungarn im frühen 16. Jahrhundert. In: *Nouvelles études historiques*. Réd.: D. Csatári, L. Katus, Mme Á. Rozsnyói. Vol. Ier Bp., 1965. 95–100. p.

101 A fentebb emlegetett Kanizsai Lászlónak, Mátyás erdélyi vajdájának és lovászmesterének a fia. Az első adat róla 1468-ból maradt fenn. Az 1498. évi 22. tc. felsorolja a bandériumtartásra kötelezett bárók között. Valószínűleg 1504–1505-re dátumozható forrás szerint jajcai bán és Sopron megye ispánja. Ez utóbbi méltóságot viseli 1507-ben is. Jajcai bánágát még egy kútfő

ez a forrás egyikük pénzkiadásait tartalmazhatja, nagy valószínűséggel Lászlóét, mivel Kanizsai János neve szerepel a szövegben: a kocsisa (esetleg a hajósa), illetve talán az ő szakácsa tűnik fel május 9-én,¹⁰² amiből arra következtethetünk — amennyiben valóban Lászlóhoz köthető a forrás —, hogy ő, János is Budán volt ekkoriban. Lászlóról kimutatható, hogy ezekben a napokban a fővárosban tartózkodott, hiszen május 8-án itt adott ki oklevelet.¹⁰³ Minden bizonnyal részt vettek az április 24-re összehívott (de vélhetően néhány nappal később kezdődő), Budán és a Rákos-mezőn tartott országgyűlésen, mely május derekán ért véget.¹⁰⁴

A forrásban szintén név nélkül előforduló „kegyelmes (*gratiosa*)” vagy „nemzetes (*generosa*) asszony” — mindkét címzés lehetséges — ekkoriban nem tartózkodik Budán, amit onnan tudunk, hogy útiköltséggel ellátva Rumi apród megy a fővárosból hozzá.¹⁰⁵ A „nagyaságos úr” közvetlen, nagyon közeli rokona, hozzátartozója ő,¹⁰⁶ de olyan személy, akit a számadás készítője (mintegy) úrnőjének tekintett, ebből következően azokat a Kanizsai lányokat, akik ekkor férjnél voltak —

igazolja, amelyet vagy szintén 1504–1505-re keltezhetünk, vagy az 1509–1510–1511-es évckor. Megjegyzendő, hogy ausztriai alattvaló is lett, császári főkapitányságot is kapott. 1522. január 29. előtt halt meg. *Reiszig*, A Kanizsaiak 74–75. p. *Engel*: Genealógia. Oslai nem 5. tábla: Kanizsai. *Csukovits*: Zarándokok 155–156. p. *Kubinyi András*: Ernuszt Zsigmond pécsi püspök rejtélyes halála és hagyatékának sorsa. (A magyar igazságszolgáltatás nehézségei a középkor végén.) In: Századok 135. (2001) 324. p.

102 7. v.

103 DF 233265. Téves dátumnapot találunk itt: Adatbázis.

104 *Szabó Dezső*: A magyar országgyűlések története II. Lajos korában. Bp., 1909. 6. p. Kronológia 338. p.

105 2. r. A *generosa* (*nemzetes*) jelzőt általánosan alkalmazták főrangú, de gyakran előkelő köznemesi hölgyek esetében is. *Kubinyi András*: Egy késő középkori főrangú hölgy végrendelkezésének tanulságai. In: Történelmi Szemle 39. (1997) 403. p. Gúti Ország Mihály nádor leánya, Zsófia mint *generosa domina*: ld. uo. és 401. p. Perényi Imre nádor özvegyét a *nemzetesség* (*generositas*) címmel illetik: *Fógel*, II. Lajos 109. p. A *gratiosus* (*gratiosa*) — *kegyelmes* — jelzőnek és felsőfokú alakjának nem volt rangjelölő szerepe [*Tringli István*: Nagyságosok és vitézlők. Címzések és megszólítások a kései középkorban. In: História 20. (1998) 7. sz. (A továbbiakban: *Tringli*, Nagyságosok és vitézlők.) 30. p.], amit mutat, hogy használták főurak, az uralkodó, de főpapok s a pápa esetében is. (Ld.: *Monumenta rusticorum in Hungaria rebellium anno MDXIV. Maiorem partem collegit Antonius Fekete Nagy*. Ediderunt Victor Kenéz et Ladislaus Solymosi atque in volumen redegit Geisa Érszegi. Bp., 1979. 84. p. 39. sz., 142. p. 104. sz., 328. p. 235. sz., 329. p. 236. sz., 351. p. 251. sz., 424. p. 316. sz., 506. és 508. p. 385. sz.) Frangepán Beatrix, Corvin János özvegye mint *domina gratiosa*: Gyula város oklevéltára (1313–1800). Szerk.: Veress Endre. Bp., 1938. 45. p. 69. sz. Beatrix királyné mint *domina gratiosissima*: *Carolus Wagner*: Petri de Warda (!) ecclesiarum Colocensis et Bachiensis canonice unitarum archiepiscopi epistolae. Posonium & Cassovia, 1776. 47. p. XIX. sz., 50. p. XXI. sz.

Kanizsai László nagynénjei ők, legalábbis róluk van tudásunk —, ki kell zárunk a szóba jöhető köréből: Katalint, Szentgyörgyi Ferenc hitvesét — akiről 1510. (gyermekükről 1509.¹⁰⁷) évi forrás szól — és Dorottyát, Perényi Imre nádor házastársát — ő biztosan élt a közölt forrás keletkezésének idején, ellentétben leánytestvérével. Ha Kanizsai László számadásaival van dolgunk, akkor nem lehetetlen, hogy feleségére kell gondolnunk, hiszen nem kizárt, hogy Drágfi Anna már 1516-ban hitvese volt, mivel 1518 márciusában legidősebb gyermeküket, Farkast említi kútfő velük együtt. Amennyiben mégsem voltak ekkor házások, akkor igen nagy valószínűséggel Rozgonyi Klára, László özvegy édesanyja a keresett személy, akiről tudjuk, hogy élt 1516-ban. Esetleg gyanakodhatunk László valószínű nagyanyjára, nagyapjára, Miklósnak nála jóval fiatalabb második feleségére, Krisztinára, aki 1513-ban még életben volt. Ha mégis Kanizsai Jánoshoz köthető a számadás — aminek kicsi a valószínűsége —, akkor a rendelkezésre álló adatokból azt állapíthatjuk meg, hogy szóba jöhető nő családtagjai közül egyikről sem lehet biztosan tudni, élt-e a forrás keletkezésekor. Hitveséről, gúti Ország Katalinról 1510-ből maradt fenn az utolsó adat, testvéréről, Kanizsai Dorottyáról és Katalinról, apjuk második feleségéről (aki lehetséges, hogy egyiküknek vagy mindkettejüknek anyja) 1489-ben szól kútfő. Év nélküli, de kimutathatóan leghamarabb 1501-ben keletkezett oklevél említi Erzsébetet, László nevű fivérük feleségét, mégpedig özvegyként, talán annak a legkisebb a valószínűsége, hogy rá kell itt gondolnunk.¹⁰⁸

A harmadik lajstrom minden bizonnyal budai kereskedő kimutatása az általa Kanizsai László számára 1524. március 20. és vélhetően április 1. (esetleg március 28.) között szállított árukról. Arra, hogy a számadás készítője nem Kanizsai familiárisa volt, abból következtethetünk, hogy igen sokszor fordul elő a főúr teljes neve a szövegben, továbbá abból is, hogy Kanizsai írnoka nem a „mi urunk”, hanem az „ő ura” számára vett (*a me emit domino suo*) egy ízben cukrot.¹⁰⁹ Ezen tétel alapján gondolhatunk arra, hogy kereskedőtől származik a forrás,¹¹⁰ így tudunk arra követ-

106 A túlságosan távoli rokonság okán kell kizárunk a lehetséges személyek közül a Kanizsaiak másik ágához tartozó családtag ekkor talán életben levő feleségét, az 1459. évi csemények tárgyalásakor említett Kanizsai Imre fiának, Miklósnak a hitvesét, Katalint (róla 1493-ból maradt fenn adat). *Engel: Genealógia. Osli nem 5. tábla: Kanizsai.*

107 E zárójelcses adat: *Engel: Genealógia. Hontpázmány nem 9., Szentgyörgyi-ág 3. tábla: Szentgyörgyi és Bazini (folyt.).*

108 *Engel: Genealógia. Osli nem 5. tábla: Kanizsai. Osli nem 6. tábla: Kanizsai (folyt.). Reiszig, A Kanizsaiak 31., 73–74., 80. p. és passim.*

109 2. r.

110 Magyar szavaiból kétségtelen lejegyzőjének nemzetisége, persze nem biztos, hogy maga a kereskedő vetette papírra, hanem lehetséges, hogy íródcákja, gazdája nevében.

keztetni, hogy a számadás legutolsó tételében szereplő húsz forint, amihez nincs odairva, hogy mit vásárolt Kanizsai belőle, nem más, mint kölcsön. Ez a legnagyobb összeg a listán. Ezenkívül főleg fűszer, szövet eladásáról értesülünk, de található a lajstromban más mellett narancs és cukor is. Arra, hogy fővárosi kalmár számlájával van dolgunk, abból következtethetünk, hogy Kanizsai az említett időben nagy valószínűséggel Budán tartózkodott, hiszen néhány nappal előbb, március 11-én kötött ott sógorával, bélteki Drágfi János temesi ispánnal és az Alsó Részek főkapitányával szerződést a király előtt, melyben egymást kölcsönösen örökösül és osztályos testvérekké fogadták. Az erről készült okmányt II. Lajos megerősítésképpen privilégiális formában március 16-án írta át.¹¹¹ Az urak más miatt is időztek ezekben a napokban a fővárosban: máciusban a teljes királyi tanács ülésére került sor (vagy legalábbis ebben a hónapban kezdődött az eszmecsere), témája a török veszély, az ellene való védekezés volt.¹¹²

Függelék¹¹³

-
- 111 Károlyi-oklevéltár 150., 152. p. *Nagy Imre*: Sopron vármegye története. Oklevéltár. 2. köt. Sopron, 1891. 622. p. Uo. 620. p.: az oklevél magyar bevezetőjében téves dátum szerepel.
- 112 *Kubinyi András*: A magyar állam belpolitikai helyzete Mohács előtt. In: Mohács. Tanulmányok a mohácsi csata 450. évfordulója alkalmából. Szerk.: Rúzsás Lajos és Szakály Ferenc. Bp., 1986. 64., 69. p.
- 113 Az itt közzétett források egyes szavaihoz, kifejezéseihez lábjegyzetben csatolt olvasási változatok mind jó és elfogadható variációk, mindegyikük esetében megadtam, hogy ugyanakkora vagy kisebb valószínűséggel állhat-e a főszövegben szereplő változat helyett. A számadásokban, ahol a szavak sajátos írásmódja értelemzavaróan eltér a mai szokásos, szótári formától, ott ez utóbbi áll, az eredetiben szereplő szóváltozat lábjegyzetben olvasható. A mai helyesírás által igényelt központosítást alkalmaztam, adott esetben az itt előfordulótól eltérő központosítás is elképzelhető. Ami a kis- és nagybetűket illeti, a modern helyesírást követtem, általában nem igazodtam az eredetihez. Ahol a szóvégi *y* két *i* helyett áll az eredetiben, ott két *i*-t írtam. Ahol a *w* betű *v* és *u* helyett áll az eredetiben, ott *vu*-t írtam. Az *y*-ok feletti pontok, amennyiben előfordulnak, nincsenek jelölve. Az eredeti szövegekben szinte kizárólag csak római számok találhatóak, ezeket a könnyebbéség kedvéért — egy kivétellel az 1524. évi forrásban (2. r., utolsó tétel) — arab számmal helyettesítettem. Az eredeti szövegekben az évszámok és rajtuk kívül az 1516. évi lajstromban néhány szám (főleg napjelölő sorszámnev) van arab számmal írva, ez utóbbiakat külön jeleztem. A lehúzott betűket, önmagukban álló, értelmetlen szótagokat, betűkapcsolatokat legtöbbször nem közöltem.

1.

1459.

Számadás minden valószínűség szerint Rozgonyi Sebestyén pénzkiadásairól

Jelzete: DL 26363.¹¹⁴ A regisztrumot ma is összefűzött papírlapokra írták. A füzet mérete csukott állapotban: hosszúsága körülbelül 30 cm, legnagyobb szélessége mintegy 12,7 cm. Hosszabbik oldalán (nagyjából) megfelelően összehajtható. Terjedelme fol. 1. r.–12. v., nincs mindegyik oldalon középkori írás. A fol. 11. r. fényképén látszólag ezen oldal alsó részén olvasható írás valójában nem itt, hanem a fol. 12. rectón található, mivel a fol. 11. alsó része hiányzik.

[Fol. 1. v.] *Anno Domini 1459, feria tertia* Strigoni ad Ladislaum Canizay oramus¹¹⁵ recedendo.¹¹⁶

Item 50 d hospiti dedi.

Item 15 d pro vitro dedi.

Feria tertia Bude ad prandium sequitur:

Item 40 d carnes comparavi.

Item 9 d ova comparavi.

Item 13 d casium comparavi.

Item 8 d butirum comparavi.

Item 1 d petrozelinum comparavi.

Item 8 d acetum comparavi.

Item 40 d panes.

Item 32 d pisces.

Item vinum ad prandium:

Item 16 d unam pintam vini domino.

Item 16 d unam pintam vini communitati ad mensam.

Item 16¹¹⁷ d ad mensam unam pintam vini.

---

114 Téves évszámot találunk itt: Adatbázis.

115 Esetleg: *ovamus*, bár ez kevésbé valószínű. Utána egy függőleges, felül kissé jobbra dülő vonal található (olyan, mint egy / vonal), mely elválasztja e szót a következőtől.

116 Esetleg, kisebb valószínűséggel: *secedendo* vagy *decedendo*.

117 A szám mellett (talán lezárás credményeként) folt van, ami eltakarhat egy egyes számjegyet (ha ezt az egyest hozzáadjuk a végösszeghez, meglesz a számadó által kiszámított 252 dénár), de az is lehetséges, hogy kettes, esetleg ötös számjegy állt ott (persze nem biztos, hogy számjegyet takar a folt).

- Item 12 d unam pintam vini ministratoribus ad mensam.
 Item 24 d tres medias vini agazonibus.
 Item 16 d mihi et coco lamossa¹¹⁸ unam pintam vini.
 Ad prandium summullam pecuniarum 200 et quinquaginta 2 d faciunt.¹¹⁹
 Item *feria tertia* ad cenam Bude:
 Item 40 d carnes comparavi.
 Item 10 d casium comparavi.
 Item 6 d butirum ad perfusionem.
 Item 40 d panes.
 Item vinum ad cenam:
 Item 12 d unam pintam vini.
 Item 18 d tres medias vini vectori et agazonibus.
 Item 24 d domino vinum aportavi tunc, quum egregius Ladislaus Paxy ad dominum¹²⁰ advenerat.
 Item 8 d ad bonam noctem unam mediam vini domino.
 Ad cenam summam pecuniarum faciunt 100 et 58 d.¹²¹
 Item *feria quarta* Bude ad prandium:¹²²
 Item 40 d ligna comparavi cum uno plaustro.
 Item 40 d carnes ad prandium.
 Item 24 d panes.
 Item 12 d casium ad perfusionem.
 Item 6 butirum.
 [Fol. 2. r.] Item 12 d unam pintam vini ad prandium.
 Item 6 d coco, videlicet lamwssa, unam mediam vini.
 Item 6 d iteratam ante prandium unam mediam vini.
 Item 4 d ova comparavi.
 Item 24 d vectori et agazonibus vinum dedi.
 Item 6 d unam pintam vini coco et mihi soli.
 Summam pecuniarum 100 et octoaginta¹²³ d faciunt.
 Item *feria quarta* ad cenam Bude:
 Item 18 d carnes comparavi.

118 Esetleg, kisebb valószínűséggel: *lamassa* vagy *lamwssa*.

119 A helyes végeredmény (a végösszeg fölötti tizennégy tétel összege) 251 dénár.

120 Esetleg, kisebb valószínűséggel: *domum*.

121 A végeredmény (a fölötte levő nyolc tétel összege) helyes.

122 *Ad prandium*: bekeretezve.

123 A végeredmény (a fölötte levő tizencny tétel összege) helyes.

- Item 8 d casium.
Item 4 d butirum.
Item 32 d panes.
Item 36 d vinum ad cenam tote communitati, tam vectori, quam agazonibus.
Item 12 d mihi et coco vinum ad cenam.
Item 6 d facta cena domino vinum.
Summa 100 et 16 d¹²⁴ perveni.¹²⁵
Ad prandium *feria quinta* Bude:
Item 36 d vinum de Pesth aportavi.
Item 18 d panes.
Item 8 d casium comparavi.
Tunc, quum egregius Johannes Labathlani cum domino pranssus fuerat et quum ad Strigonium intendebant.
Item 6 d butirum.
Item 20 d carnes agnelli.
Item 8 d ova¹²⁶ ad preparandum ferculum.
Item 1 d ova domino ante prandium ad prelibacionem.
Item 4 d salatam.
Item 4 d oleum ad hec.
Item 32 d duas pintas vini.
Item 16 d panes.
Item 5 d semellas.
Summullam pecuniarum 150 et 8 d¹²⁷ faciunt.
Item *feria sexta* Bude, dum de Strigonyo cum domino Ladislao Canizay advenistis.
Item¹²⁸ 12 d vinum aportavi dominis.
Item *sabbato* Bude.
Item 12 d capellano pro comestione et potu dedi.
Item 12 d vinum coco Ianwsa¹²⁹ et mihi.
Item 24¹³⁰ d vinum agazonibus.

---

124 A végeredmény (a fölötté levő hét tétel összege) helyes.

125 Ugyanolyan valószínűséggel *pervenit* is olvasható itt.

126 Ugyanolyan valószínűséggel *ovo* is olvasható itt.

127 A végeredmény (a fölötté levő tizenkét tétel összege) helyes.

128 Utána hármas szám le húzva.

129 Ugyanolyan valószínűséggel *Ianwsa* is olvasható itt.

130 A 4-es szám egy le húzott hatos fölé van írva.

Item 8 d unam mediam vini mihi soly pro dispensando.¹³¹

Item 12 d eisdem agazonibus panes comparavi.

[Fol. 2. v.] Item 20 d tam ad prandium, quam ad cenam eisdem agazonibus dedi et vectori.

Item quum cum domino Ladislao in hospicium descendistis, tunc 16 d unam pintam vini aportavi.

Summullam expensarum 100 et 16¹³² d faciunt.

Item dum et quum vel ante¹³³ [vel]¹³⁴ post cum aliis duobus egregiis, videlicet Johanne Labathlany et Ladislao Paxy, ascenderatis in Strigonium pro magnifico Ladislao Caniza, tunc *feria quinta* et¹³⁵ ad cenam et *sexta* ad prandium cum 2 fl perveni.

Item ibidem, videlicet Strigonii, papulum equis, 3° quartalia,¹³⁶ faciunt centum et 12 d, comparavi.

Item *sabbato* cum domino Ladislao Caniza descendistis in hospicium de sero, tunc 16 d unam pintam vini item.

Item post recessum ipsius domini Ladislai 12 d vinum domino aportavi.

Item¹³⁷ 4 d domino ad bonam noctem unum¹³⁸ quartale.

Item 4 d post cenam mihi soli, dispensatori vinum.

Faciunt¹³⁹ 48¹⁴⁰ d.¹⁴¹

Item *die dominico ante festum beati Georgii martyris*.¹⁴²

Ad capellam ipsius¹⁴³ domini 4 d elemosinam dedi.

Item ad prandium *eodem die dominico*:

Item 50 d carnes emi.

Item 6 d casium.¹⁴⁴

131 Ugyanolyan valószínűséggel *dispensacione* is olvasható itt.

132 A végeredmény (a fölötté levő nyolc tétel összege) helyes.

133 Ugyanolyan valószínűséggel *antea* is olvasható itt.

134 Általam beszűrt értelmi kiegészítés a *vel*.

135 Utána leközvet: *sexta*.

136 Az eredetiben *quartale* található.

137 Utána leközvet ötös szám.

138 Az eredetiben *unam* található, utána leközvet: *mediam, mediam* fölé írva: *quartale* (az *unam*-ot viszont nem javította át *unum*-ra).

139 Utána egy másik számra vagy betűre vastag vonallal ráírt tízes számjegy leközvet.

140 A végeredmény (a felette levő öt tétel összege) helyes.

141 Ez a sor be van keretezve.

142 Április 22.

143 Esetleg: *superius*, bár ez kevésbé valószínű.

144 Utána szóköznél nagyobb távolságra leközvet: *Item*.

Item 4 d butirum.

Item 28 d panes.

Item 16 d agazonibus unam pintam vini dedi.

Item 16 d parvulis ad mensam unam pintam vini.

Item 3 d Nicolao et Stephano Parvo ad prandium tarde super ovo eis dedi.

Item 8 d eisdem ad vinum.

Item quatuor personis, videlicet Petro provisor¹⁴⁵ curie de Senthavia¹⁴⁶ et castellano 20 d vinum ad prandium eis dedi.

Item 8 d vinum coco.

Item 8 d mihi et sartori.

Item 4 d Ianusa ab ante¹⁴⁷ prandium.

Summam 100 et 75 d¹⁴⁸ faciunt.

In anno Domini 1459, ante festum Georgii martyris in die dominico¹⁴⁹ 60 d babata equis perveniunt.¹⁵⁰

[Fol. 3. r.] Item Bude *feria tertia*. Item *feria tertia* de¹⁵¹ sero 1 fl.

Item 1 fl pabulum comparavi, pabulum equis comparavi.

Item *feria quinta* 1 fl pabulum comparavi equis.

Item *sabbato* Bude 1 fl pabulum comparavi.

Item *feria secunda beati Adalberti¹⁵²* 1 fl avenam sew pabulum.

Item *feria tertia* Bude fenum equis:

Item 10 d fenum.

Item 8 d sectum fenum equis, qui currum ducunt.

Item 3 d fenum Stephano Parvo et mihi.

Item 8 d fenum ad noctem.

Item 12 d, dum¹⁵³ fenum ad noctem.

Item 3 d Stephano et mihi fenum equis ad noctem.

Item *feria quarta* Bude super fenum:

---

145 Az utána levő sorban lehúzva: *Summam 100 et 35 d faciunt.* (ez az eredmény – a fölötte levő kilenc tétel összege – helyes).

146 Azaz Scmpte.

147 Az eredetiben *ad ante* áll.

148 A végeredmény (a felette levő tizenhárom tétel összege) helyes.

149 Április 22.

150 Lap alján, fejfelé lefelé fordítva, két sorba írva ez az egy tétel.

151 A *de* alá be van írva: *ad*; mindkettő (*de* és *ad*) annyira apró betűvel van írva, hogy kis híján el-férnek egy sorban a *sero* mellett.

152 Április 23.

153 Ugyanolyan valószínűséggel *domini* is olvasható itt.

Item 64 d fenum equis comparavi cum una nave.

Item *feria sexta*, dum de Strigonio cum domino Ladislao Budam pervenimus, centum et quinquaginta d fenum equis comparavi.¹⁵⁴

Item *feria tertia, in festo beati Georgii*¹⁵⁵ fenum equis 28 d comparavi, item *eodem die* stramina 10 d comparavi.

Item 20 d pro duobus pro babatis solvi.

Item 4 d pro clavulis ad emendanda babata.

Item 20 d super galeam.

Item 28 d Nicolao ad calceos dedi.

Item 60 d super babata dedi.

Item 32 d mihi soli calceos comparavi.

100 et 44¹⁵⁶ d faciunt super babata et calceos.

Item *feria tertia, in festo beati Georgii martyris*¹⁵⁷ 40 d ad noctem fenum equis comparavi.

Item quod Budam intramus, fenum equis, 1 fl unus fl 30 septem d summam faciunt.

[Fol. 3. v.] Item *eodem die dominico* ad cenam:

Item 50 d carnes comparavi.

Item 32 d panes.

Item vinum ad cenam, 28¹⁵⁸ d pervenit.¹⁵⁹

Item 16 d unam pintam vini agazonibus ad cenam dedi.

Item 8 d coco unam mediam vini dedi.

Item 4 d vinum mihi soli ad cenam.

Item Mathias castellanus et Petrus iudex de Genges et Petrus provisor curie de Sente¹⁶⁰ in hospicium vel ante¹⁶¹ advenerunt, ipsi 16 d unam pintam vini dedi.

154 Utána kilenc, a számadásból kiiktatott sor, az itt aláhúzottak az eredetiben le vannak húzva:
Item quatuor personis, videlicet capellanis et Ladislao dedi et Petro provisorii curie et aliis iobagionibus 20 (csetleg, kisebb valószínűséggel: 21) d vinum ad prandium eisdem dedi.
Item 8 d Ianussa unam mediam vini dedi.
Item 7 (csetleg, kisebb valószínűséggel: 8) d dispensatori et sartori unam mediam vini.
Item 3 d ante prandium unum quartale vini dedi coco dedi.
Summam pecuniarum superius (?) faciunt (?) d faciunt.

155 Április 24.

156 Elírás: ha a fölötté levő öt kiadási tételt összeadjuk, 164-et kapunk: az ötvenes számjegy elé van írva a tízes, nem utána.

157 Április 24.

158 Három tízes számjegyből az utolsó le húzva, fölé írva a nyolcas.

159 Ugyanolyan valószínűséggel *perveniant* is olvasható itt.

160 *Genges*: Gyöngyös; *Sente*: Sempte.

161 Ugyanolyan valószínűséggel *antea* is olvasható itt.

Item parvuli duo, videlicet Ianko Lypptay et alius ad cenam non pervenerunt, ipsis vinum 4 d dedi.

Item 16 d *die dominico* domino ad bonam noctem unam pintam dedi vini.

Item *die dominico* de sero, quum dominus Ladislaus advenit, 24 d vini aportavi.

Item cum tempore non pervenit, 15¹⁶² d unam pintam vini aportavi.¹⁶³

Item.

Summullam expensarum 200 et decem¹⁶⁴ d faciunt, tantum ad cenam pervenit.¹⁶⁵

Item *feria secunda, festum beati Adalberti martyris*¹⁶⁶ Bude.

Item 50 d carnes.

Item 54 d panes.

Item 24 d vinum ad mensam.

Item 16 d vinum agazonibus ad prandium.

Item 12 d mihi et coco vinum ad prandium.

Item¹⁶⁷ 6 d Nicolao aprodioni,¹⁶⁸ cum vel ante in castro remanserat.

Item 12 d vinum Michaeli¹⁶⁹ et Petro provisori curie et Benedicto et alii Petro et ad prandium eis dedi.

Summam expensarum ad prandium *dominico*¹⁷⁰ 174¹⁷¹ d faciunt.

---

162 Az első, tízes számjegy után (esetleg leközás eredményeként) folt, az ötös (?) után egy vékony vonallal áthúzott egyes; nem biztos, hogy 15-öst kell itt olvasni. (Esetleg, kisebb valószínűséggel 16-ost vagy 12-est.)

163 Utána két leközött sor: *Summam expensarum die dominico ad cenam 100 et 79 d faciunt*. Ez a végeredmény (a fölötté levő tizenegy tétel összege) nem helyes.

164 Ha az utolsó tételben 15-tel számolunk, a végeredmény (a fölötté levő tizenegy kiadási tétel összege) nem 210, hanem 213. Lehetséges, hogy nem 15-tel, hanem 12-vel kell számolni, ebben az esetben a végeredmény 210 lenne.

165 Ugyanolyan valószínűséggel *perveniant* is olvasható itt.

166 Április 23.

167 Utána egy tízes számjegy leközva.

168 Ugyanolyan valószínűséggel itt *aprodiano* is olvasható, rövidített szó ez, csakúgy, mint a Miklós név. Esetleg, kisebb valószínűséggel így is lehet olvasni ezt a sort: *Item 6 d Nicolaus optabat...*

169 Itt ezt a nevet rövidítésből oldottam fel, ezért van más előfordulásaitól eltérően latinosan írva: ugyanis még kétszer felbukkan magyaros formában, de latin raggal (*Michali*: 8., 10. p.), továbbá egyszer rövidítve, mely alakot szintén latinosan (*Michaeli*: 16. p.) oldottam fel.

170 Minden valószínűség szerint téves napjelölés, hiszen a kiadási tételek fölötti dátum április 23., hétfő, s az április 22-én, vasárnap a prandiumra fordított összegekről fentebb (2. v.) már olvasható kimutatás.

171 Előtte egy százas számjegy leközva. Ez a végeredmény (a fölötté levő hét tétel összege) helyes.

[Fol. 4. r.] Item quod Budam intramus, 12 d candellas comparavi.

Die dominico, in festo¹⁷² **beati Adalberti martyris**¹⁷³ ad cenam Bude:

Item 50 d carnes comparavi.

Item 16 d caules.

Item 16 d lardones ad hec.

Item 16 d panes comparavi.

Item 40 d vinum ad cenam pervenit.

Item 18 d vinum agazonibus dedi ad cenam.

Item 8 d unam mediam vini Petro provisorii curie et iudici de Genges et alteri iudici de curia tempore medio,¹⁷⁴ videlicet inter prandium et cenam, eis dedi.

Item 16 d unam pintam vini domino, dum de castro descendit de sero.

Item 8 d vini de sero domino unam mediam aportavi.

Item 8 d ad bonam noctem unam mediam vini aportavi.

Summam expensarum 100 et 58¹⁷⁵ d faciunt.

Item **feria tertia, in festo beati Georgii martyris**¹⁷⁶ in Buda ad prandium:

Item 32 d vivos pisces, vulgariter menchal.

Item 18 d alios pisces, vulgariter caras, istos ad castrum deportavi domino meo.

Item 50 d carnes comparavi ad prandium.

Item 18 d panes.

Item 16 d agazonibus, vectory.

Item 40.¹⁷⁷

Item 30 d vinum ad mensam communitati.

Item coco et mihi 12 d vinum dedi.

Item 6 d unum quartale vini, quia tardaverat prandium propter somniculum domini.

Summam expensarum 182¹⁷⁸ d faciunt.

[Fol. 4. v.] Item **feria tertia** ad cenam,¹⁷⁹ **in festo beati Georgii**:¹⁸⁰

Item 20 d carnes bovinas comparavi.

172 A *festum* szóból az *-um* — alig észrevetődően — le van húzva, a végződés fölé van írva az *o* betű, így lehet itt *festó*-t olvasni.

173 Hibás keltezés. Szent Adalbert ünnepe (április 23.) nem vasárnapra, hanem hétfőre esett.

174 Ugyanolyan valószínűséggel *medii* is olvasható itt.

175 A helyes végeredmény (a felette levő tíz tétel összege): 196 d.

176 Április 24.

177 A négy tízesből a harmadik le van húzva, fölé van írva egy másik tízes.

178 A végeredmény (a fölette levő nyolc tétel összege) helyes, a kiadások összesítésénél nem kell figyelembe venni a 40 dénáros tételt, ami mellett nem szerepel, mire költötték.

179 *Ad cenam*: a sor fölé írt utólagos betoldás.

180 Április 24.

Item 18 d caules.

Item 32 d lardones emi.

Item 40 d panes ad cenam.

Item 18 d vinum ad cenam.

Item 12 d unam pintam vini agazonibus.

Item coco et mihi et famule¹⁸¹ e spacyo et sartory 12 d unam pintam vini.

Item 5 d candelas¹⁸² *feria tertia beati Georgii*.¹⁸³

Item 12 d domino de sero unam pintam vini.

Item 6 d vinum tempore medyo,¹⁸⁴ videlicet inter prandium et cenam, coco et mihi dedi.

Summam pecuniarum 175¹⁸⁵ d faciunt.

Ipsa per totum sumnulla.

Item *feria quarta* 60 d fenum equis comparavi.

Item Bude hospiti pro lignis 40 d, ligna solvi, primum eciam 40 d ligna comparavi, per totum faciunt octoaginta d, quod Bude sumus.

Item *feria quarta, in festo beati Marcy*¹⁸⁶ ad prandium:

Item 50 d carnes¹⁸⁷ comparavi.

Item 8 d casium comparavi.

Item 7 d butirum.

Item 40 d panes.

Item 12 d unam pintam vini agazonibus.

Item 24 d duas pintas communitati ad mensam.

Item 18 d vinum Petro provisorio curie et servo, sartori, michi et coco ad prandium.

Summam 154¹⁸⁸ d faciunt.

[Fol. 5. r.] Item *feria tertia* parvulo, videlicet Laczkoni, 25 d super telam dedi.

Item *feria tertia* ego solum 32 d calceos¹⁸⁹ subsoleare¹⁹⁰ misi.

Item 5 d candelas *feria quarta* comparavi.

---

181 Az credetiben *famula* áll, alanyesetben dativus helyett.

182 A *-las* szótag a sor vonala, egy nagy folt fölél van írva.

183 Április 24.

184 Ugyanolyan valószínűséggel *medii* is olvasható itt.

185 A végeredmény (a fölötté levő tíz tétel összege) helyes.

186 Április 25.

187 Ez a szó a sor alá, pontosabban egy halvány vonallal áthúzott *panes* szó alá van írva.

188 A helyes végeredmény (a fölötté levő hét tétel összege) 159 d.

189 Az credetiben *caceos* áll.

190 Az credetiben *subsoliare* áll. Esetleg, kisebb valószínűséggel értelmezhetjük ezt a rövidített formában írt szót *subsoliacioné*-nek is (*subsoleacione* helyett).

Item tam fenum, quam calceos¹⁹¹ et telam, *a feria tertia*¹⁹² 100 et 2 d exposui.

Item item *feria quarta, in festo beati Adalberti*¹⁹³ fenum Bude 92 d faciunt.¹⁹⁴

Item *feria quarta, in festo beati Adalberti*¹⁹⁵ Bude ad cenam:

Item 50 d carnes.

Item 12 d casium.

Item 7 d butirum.

Item 20 d panes.

Item 12 d unam pintam vini agazonibus.

Item 24 d duas pintas vini communitati ad mensam.

Item 12, 6¹⁹⁶ d tres medye vini mihi soli et sartori et nunccio¹⁹⁷ capitanei et provisorii curie Sentawie.¹⁹⁸

Item 28 d vinum, duas pintas vini¹⁹⁹ ad bonam noctem domino aportari feci.

Item 6 d domino Michali²⁰⁰ notario propryo unam mediam vini ad cenam.

Summam 197²⁰¹ d faciunt.

Feria quarta Bude, *beati Adalberti martyris*²⁰² unum fl et quinquaginta d, perveni et uno d.

[Fol. 5. v.] Item *feria quinta* ad prandium²⁰³ *post festum beati Alberti*.²⁰⁴

Item 50 d carnes comparavi.

Item 12 d casium.

Item 8 d butirum.

191 Az eredetiben *caceos* áll.

192 Vagy, kisebb valószínűséggel: *ante feriam terciam*.

193 Szent Adalbert püspök, vértanú ünnepe, április 23. hétfőre esett, nem szerdára. Szerda Szent Márk evangélista ünnepe, április 25. Valószínűleg a napjelölő szent neve rossz, a szerdát elfogadhatjuk, mert ez a nap következik időrend szerint.

194 Alatta: *Tria quartalia pabuli comparavi. Item tam Strigonii, quam hic 200 et 4 d.*

Az itt aláhúzott szavak az eredetiben le vannak húzva.

195 Valószínűleg április 25., a fentebb említett ok miatt.

196 Szököz nélkül van egymás mellé írva a 12-es és a 6-os szám, így: XIIVI. Valószínű, hogy a kettő összegével, 18-cal kell számolnunk.

197 Rövidített szó, esetleg, kisebb valószínűséggel így is olvashatjuk: *viccario* vagy *merccen(n)ario*.

198 Ezen tétel és az alatta levő között lehúzva ez áll: *Item 12 d.*

199 Utána lehúzva: *dedi*.

200 Magyar névalak latin raggal.

201 A helyes végeredmény (a fölötte levő kilenc tétel összege) 177 dénár, ha a lefelé haladva hetedik tételben 18-cal számolunk.

202 Valószínűleg április 25., a fentebb említett ok miatt. Az Adalbert névből az *Ad* külön van írva.

203 E szó után, annak vonalától kissé lejjebb: *r* és *b* betű, fölöttük vonás.

204 Április 26.

Item 40 d panes.

Item 6 d ova.

Item 24 d duas pintas vini communitati.

Item 16 d unam pintam vini domino ad prandium.

Item 12 d unam pintam agazonibus.

Item 18 d tres medie vini nobis, ceterum Petro provisorii curie et coco.²⁰⁵

Item 18 d tres medias vini ministratoribus ad mensam.

Item 4²⁰⁶ d sal.

Item 16 d acetum ad carnes leporinas et ad salatam.

Item²⁰⁷ 4 d salatam comparavi.

Item 4²⁰⁸ d oleum comparavi.

Item 12 d unam pintam vini ad carnes leporinas.

Summa 200 et quadraginta 2²⁰⁹ d.

Item *feria quinta post festum Alberti*²¹⁰ ad cenam:

Item 50 d carnes.

Item 8 d casium.

Item 6 d butirum.

Item 32 d panes.

Item 18 d tres medias vini ad mensam parvulis ad cenam.

[Fol. 6. r.] Item 12 d unam pintam vini capellano et sartori et Ladislao nuncio de Transsilvania, ad cenam eis dedi.

Item 18 d tres medias vini nobis, videlicet coco et Petro provisorii curie de Senthavia, ad cenam eis dedi.

Item 16 d unam pintam vini ad bonam noctem domino aportavi.

Item 8 d unam mediam vini communitati, circumstantes²¹¹ domini.

Item *feria quinta, eodem die* candelas 6 d comparavi.

Item *feria quinta, eodem festo* Michali notario 8 d ad potum dedi.

Item ego per me balneum intravi, 8 d exposui.

---

205 Az ezen tétel alatti tételt nem tekinthetjük a számadás részének:

206 Esetleg, kiscbb valószínűséggel: 3.

207 Utána lehúzva egy 2-es vagy 3-as szám, a 4-es ezen lehúzott szám fölc van írva.

208 Esetleg, kiscbb valószínűséggel: 3.

209 A tényleges végeredmény (a fölötte levő tizenöt figyelembe vehető tétel összege) 244 dénár, ha a lefelé haladva tizenegyedik és tizenegyedik (figyelembe vehető) tételben 4 dénárral számolunk.

210 Április 26.

211 Elé kell értenünk: *videlicet*.

Item *feria quinta post festum Alberti*²¹² dum dominus balneum intraverat, tunc balneatori 32 per Nicolaum²¹³ destinavi.

Item *eodem die* monachys elemosinam 9²¹⁴ d dedi.

Item *feria quinta post festum Alberti martyris*,²¹⁵ post [vel]²¹⁶ cum domino Petro provisorii curie 6 d unam mediam vini comparavi.

Item *eodem die*, quia cena tardaverat, 3²¹⁷ d unum quartale vini dedi.

Item *eodem die* unum²¹⁸ piscem, forte²¹⁹ vizat, icram²²⁰ 2 d ab ante dederam ibidem dominis.

Item *feria quinta post festum beati Alberti*²²¹ 53" d fenum equis comparavi.

Summam super cenam 191²²² d faciunt.

[Fol. 6. v.] Item *feria sexta post festum Adalberti*²²³ Bude ad prandium, dominus personaliter²²⁴ comedit:

Item 70 d pisces comparavi.

Item 28 d alios pisces comparavi.

Item 2 d porcum.

Item 4 d salatom.

Item 12 d oleum tam ad porcum, quam ad salatom.

Item 1 absincium²²⁵ vel cepe per vinum ad salatom.

Item 9 d semellas comparavi.

Item 3 d crustulas, videlicet parvas tortwlas.

212 Április 26.

213 Ugyanolyan valószínűséggel *pro Nicolao* is olvasható itt.

214 Esetleg, kisebb valószínűséggel: 8.

215 Április 26.

216 Általam értelmi kiegészítésként beszűrt szó. Esetleg, kisebb valószínűséggel, ez kimaradhat (ebben az esetben másképp kell e sort értelmezni).

217 Előtte lehúzza: *6 d*, ez utóbbi után szintén valami lehúzás.

218 Ugyanolyan valószínűséggel *uni* is olvasható itt.

219 Ugyanolyan valószínűséggel *sorte* is olvasható itt. E szó után lehúzza: *s* vagy *f*, ami után közvetlenül még valami *le* van húzva, feltételezhetően a következő szó első szótagja (a *vizat* szó csak a *z* betűtől látszik tisztán).

220 Ez a két szó: *vizat* és *icram* (az *ikra* szó latin raggal) egybe van írva.

221 Április 26.

222 Nem lehet tudni, hogyan, mely tételek összcadásával kapta ezt a végeredményt a számadás készítője. A 91-es számban az 50-es számjegy vékonyan át van húzva, lehet, hogy csak 141 áll itt, mindenesetre azt sem tudhatjuk, ehhez az eredményhez hogyan jutott.

223 Április 27.

224 Ez azt jelentheti, hogy egyedül, társaság nélkül ebédelt, lásd a kiadások összegzését.

225 Az eredetiben *absincium* található.

- Item 4 d cepas magnas.
 Item 4 d mel ad fercula.
 Item 28 d salsum piscem, videlicet carponem.
 Item 28 d intestina usonis.
 Item 12 d acetum ad fercula.
 Item 6 d unam mediam vini ad fercula.
 Item 7²²⁶ d sal.
 Item 30 d panes.
 Item 18 d [- - -]²²⁷ medias vini domino ad mensam.
 Item 12 d unam pintam vini parvulis ad mensam.
 Item 3 d unum quartale vini de servo²²⁸ vicewajde.²²⁹
 Item 12 d unam pintam coco Benedicto Horzazegy et michi soli ad mensam.
 Item 12 d agazonibus unam pintam.
 Item²³⁰ 12 d vinum facto prandyo soli domino.²³¹
 Summam pecuniarum ad prandium *sexta feria feria*, quum dominus solus decomedit, 1 fl et 22²³² d faciunt.
 Item medium fl dominus iussit dare, vinum tam homini pro eliberandis litteris et hoc *feria sexta post festum beati Adalberti*.²³³
 [Fol. 7. v.] *Anno Domini 1459*. Item registrum super pabulum *die dominico*, videlicet *ante festum beatorum apostolorum Philippy et Iacobi*.²³⁴
 Item 1 fl *feria sexta* Bude avenam equis comparavi.
 Item *feria secunda ante festum beatorum Philippi et Iacobi*²³⁵ *apostolorum*²³⁶ ad balneum domino, balneatori 100 d dedi.

---

226 Egy tízes számjegy van átírva ötössé.

227 Nem lehet megállapítani, mely szó (számnév) állhatott itt, mivel a lap kiszakadt.

228 Esetleg, kisebb valószínűséggel *deservo* is lehetne, de az alvajdák ekkoriban nem voltak Budán. Ld. a bevezetést!

229 Ugyanakkora valószínűséggel *vicewaivode* is olvasható itt.

230 Utána lehúzott betű, ami után egy tízes szám áll lehúzva.

231 Az eredetiben *dominus* található. Elvileg állhatna itt a *dominis* szó is (ez esetben a *soli* helyett *solum* kellene), de mivel az úr egyedül ebédelt (lásd a kiadások összegzését), ezt a lehetőséget el kell vetnünk.

232 A kettes számjegy tízesből lett átírva.

233 Április 27.

234 Április 29.

235 Április 30.

236 Utána egy / vonal.

[Fol. 8. r.] Item registrum: ad coquinam Bude²³⁷ *post [vel]*²³⁸ *ante festum beatorum apostolorum Philipi et Iacobi sabato*²³⁹ ad prandium:

Item 40 d pisces comparavi.

Item 16 d casium.

Item 8 d butirum.

Item 80 d panes tam ad prandium, quam ad cenam.

Item 8 d acetum ad pisces.

Item agazonibus unam pintam vini dedi, facit²⁴⁰ 12 d.

Item 24 d duas pintas vini ad mensam communitati.

Item 9 d tria²⁴¹ quartalia vini Benedicto Horsa²⁴² et coco et mihi dedi.

Item 30 d vinum, tres medias vini de pleno, dum cum magnifico Emerico in balneum descendere, *ipso videlicet dominico*, videlicet dominus Sebastianus intendebat comparata certa missa.

Summam 100 et 90 et 5 d faciunt.²⁴³

Item *sabato, eodem die* ad cenam eam:²⁴⁴

Item 18 d casetam disposui.

Item 14 d casium ipsis ad mensam comparavi.

Item 12 d unam pintam vini agazonibus.

Item 12 d unam pintam vini ad mensam communitati.

Item 6²⁴⁵ d unam mediam vini capellano et sartori.

Item 15 d vinum mihi et Petro provisorii curie ac iudici²⁴⁶ de Horszak ad cenam dedi.

Item 16 d de sero domino ad bonam noctem unam pintam aportavi.

Item candelas 5 d comparavi.

Summam 97²⁴⁷ d faciunt.

[Fol. 8. v.] Item *die dominico ante festum beatorum Petri et Pauli apostolorum*²⁴⁸ ad prandium:

237 Utána lehúzza: *in festo*.

238 Általam értelmi kiegészítésként beszúrt szó. A *post* halványan le van húzza.

239 Április 28. vagy május 5., az előbbi a valószínűbb.

240 Az eredetiben *faciunt* áll. Előtte lehúzza: *Item*.

241 Előtte lehúzza: *ter*.

242 Horsa(zegy)? (E nevet lásd fentebb, 6. v.)

243 A helyes végeredmény (a fölötté levő kilenc tétel összege) 227 dénár.

244 Esetleg, kisebb valószínűséggel: *iam*.

245 Előtte egy tízes számjegy lehúzza.

246 Az eredetiben *iudice* található.

247 A helyes végeredmény (a fölötté levő nyolc tétel összege) 98 dénár.

248 Június 24. Ez a dátum lehetséges, hogy tévesztés eredménye, lásd a bevezetőben!

Item 100 d carnes comparavi tam ad prandium, quam ad cenam.

Item 10 d casium.

Item 6 d butirum.

Item 12 d unam pintam vini parvulis ad mensam.²⁴⁹

Item 6 d capellano unam mediam vini.

Item 3 d ad²⁵⁰ vinum.

Item 12 d agazonibus unam pintam vini.

Item 12 d coco et Benedicto unam pintam.

Item 80 d panes tam ad prandium, quam ad cenam.

Item 4 d candelas.

Item 8 d super potum eis dedi, qui superius in castro cum domino fuerunt.

Summam 200 et 53²⁵¹ d faciunt.

Item *eodem die dominico* ad cenam:

Item 24 d vinum ad cenam pervenit, quia capitaneus, hospites, Benedictus, Ianussa advenerant ad cenam.

Item 12 d vinum agazonibus dedi ad cenam, tres medias vini.

Item 16 d unam pintam vini domino ad balnea.²⁵²

Item 12 d unam pintam vini, scilicet²⁵³ sero communitati.

Summam 64²⁵⁴ d faciunt.

Istis duobus diebus, videlicet sabbato, in festo et die dominico, in festo Penthecostes²⁵⁵ sew ante Ascensionem Domini²⁵⁶ 2 fl [ad]²⁵⁷ coquinam et 8²⁵⁸ d perveniunt.

[Fol. 9. r.] Item *feria secunda ante festum beatorum Phylipi et Iacobi apostolorum²⁵⁹* ad prandium:

Item 80 d carnes comparavi tam ad prandium, quam ad cenam.

Item 12 d unam pintam vini parvulis ad mensam.

Item 6 d capellano et sartori unam mediam vini dedi ad prandium.

249 Ugyanolyan valószínűséggel *mensas* is olvasható itt.

250 Előtte leházva: *vinum*.

251 A végeredmény (a fölötté levő tizenegy tétel összege) helyes.

252 Esetleg, kisebb valószínűséggel: *ad bonam* (ti. *noctem*).

253 Ugyanolyan valószínűséggel *similiter* is olvasható itt.

254 A végeredmény (a fölötté levő négy tétel összege) helyes.

255 Május 12., szombat és május 13., vasárnap.

256 Április 28., szombat és április 29., vasárnap.

257 Általam értelmi kiegészítésként beszúrt szó.

258 Előtte egy áthúzott tízes.

259 Április 30.

Item 15 d vinum agazonibus dedi, tres medias.

Item 12 d mihi soli et coco unam pintam vini.

Summam 125²⁶⁰ d faciunt.

Item *eodem die, videlicet feria secunda* ad cenam:

Item 32 d de Pesth vinum aportari feci.

Item 12 d unam pintam vini agazonibus.

Item 5 d candelas comparavi.

Item 12 d capitaneo et Michaeli notario ad hospicium tria quartalia vini, Benedicto²⁶¹ misi.

Item 70 d panes comparavi tam ad cenam, quam ad prandium.

Item 18 d lardonem ad cenam.

Item 16 d caules comparavi.

Item 14 d sal comparavi.

Summa pecuniarum 100 et 79.²⁶²

Hys duobus diebus unum fl et quatuor d.

Uno die, videlicet feria secunda tam ad prandium.

[Fol. 10. v.] Item in toto, quod Budam intravimus, super coquinam 15 fl exposui, super pabulum equis 6 fl et super fenum 3 fl, tam super coquinam et super fenum et super pabulum et super babata et super calceos²⁶³ et ad balneum et super omnia, que continentur in registro,²⁶⁴ 27 fl per totum faciunt.

[Fol. 11. r.] Item registrum, quod sequitur: summam expensarum tam super babata, quam super telam parvulis et ligna et eciam pro balneo et candelis²⁶⁵ in toto faciunt 1 fl et 32 d faciunt et uni layco medium fl.

Item dum Strigonium intramus, ex tunc pabulum²⁶⁶ equis comparavi 100 et 12 d. In toto faciunt 20 fl et 82 d.

[Fol. 12. r.] Item *a feria tertia* de Strigonio, quum²⁶⁷ Budam intravi, *usque ad sextam feriam, videlicet post festum beati Adalberti martyris*²⁶⁸ fenum equis 1 fl et 100²⁶⁹ et 72 d pervenit.

260 A végeredmény (a fölötté levő öt tétel összege) helyes.

261 Az erősen rövidített formában szereplő szó esetleg *litterato* is lehet, bár ez kevésbé valószínű.

262 A végeredmény (a fölötté levő nyolc tétel összege) helyes.

263 Az eredetiben *caluceos* szerepel.

264 Az eredetiben *legistro* szerepel.

265 Az *i* helyett *a* áll a szóban, az *i* az *a* fölött van.

266 Az eredetiben *babulum* található.

267 Ugyanolyan valószínűséggel *quia* vagy *quod* is olvasható itt.

268 Április 27.

269 Előtte: *octoaginta d pervenit* áll lehúzva.

Item *sabbato* 1 fl fenem equis cum una nave comparavi, *ante festum beatorum Philipi et Iacobi*.²⁷⁰

2.

1516.

Számadás nagy valószínűséggel Kanizsai László pénzkiadásairól

Jelzete: DL 26176. Négy, 29,3–29,9 cm-szer 21,7–22,9 cm-es, rövidebbik oldalán megfelelően összehajtott papírlap, melyek eredetileg össze voltak fűzve. Az így keletkezett tizenhat oldalas füzet első két oldalán nincs írás, tehát a számadás első oldala a füzet harmadik oldalát jelenti. A füzet nyolcadik (fol. 4. verso) oldalán²⁷¹ sincs írás (leszámítva négy lehúzott szót²⁷²), így a számadás összesen tizenhárom oldal terjedelmű. A tulajdonképpeni regisztrum tizenhárom oldalának sorrendje modern számozással jelölve van az eredetin (a füzet azon oldalai, amelyeken nincs írás, nincsenek megszámozva): a fol. 2. recto oldal az 1., a verso a 2., a fol. 3. recto a 3., a verso a 4., a fol. 4. recto az 5., a fol. 5. recto a 6., a verso a 7., a fol. 6. recto a 8., a verso a 9., a fol. 7. recto a 10., a verso a 11., a fol. 8. recto a 12., a verso a 13. sorszámot viseli a modern számozás szerint.

[Fol. 2. r.] Georgii²⁷³ Synai ratio incepta Bude *in festo Inventionis sancte crucis 1516*:²⁷⁴

Gemmas loth quatuordecim de sacco continenti florenos 200 prima²⁷⁵ comparacione fl 28.

Pro pellibus vel gerezna hermellina fl 37.

Pro redis ad octo equos primarie dedimus fl 10.

Pro purpura pro gallerio duabus ulnis fl 8.

Manibus Francisci Litterati *in eodem festo* fl 10.

Tela viridea sub paleo amborum curruum peciis 4tuor²⁷⁶ fl 4.

---

270 Április 28.

271 Az oldal bal alsó sarkából egy 5,3 cm-szer 5,4 cm-es téglalapot kivágtak.

272 Lásd e számadásban az 5. r. oldalhoz fűzött első lábjegyzetet.

273 Utána egy / vonal.

274 Május 3. szombat.

275 Az eredetiben *primo* szerepel.

276 Így, arab számmal: *quattuor*.

Item *feria 4ta*²⁷⁷ *post dictum festum crucis*²⁷⁸ Francisco Litterato fl 1 d 80.
 Item Rwmí aprodiano ad viam erga dominam generosam²⁷⁹ expensa d 50.
 [Fol. 2. v.] Argentum marcis duobus fl 12½.
 Pro baltheo fl 4.
 Item *feria 5ta*²⁸⁰ *ante Pentecostes*.²⁸¹
 Tubicinatoribus tribus ad sex equos fl 18.
 Ad mensam²⁸² manibus Francisci Litterati dedi fl 2.
 Item rasori pro panno londis paleo currus dedi d 40.
 Cingulipari vulgo mayczgyartho dedit²⁸³ fl 2.
 Item *feria sexta*²⁸⁴ Francisco Litterato fl 10.
 Pelles quinque sebellinas pro gallerio sube fl 15.
 Pellifici Paulo Arwa pro suba fl 100.
 Summarie fl 263²⁸⁵ d 20.²⁸⁶
 [Fol. 3. r.] *Sabatho proximo ante festum Penthecostes*.²⁸⁷
 Ad coquinam magistro Petro fl 1 d 25.
 Plumbiparo pro discis et aliis rebus fl 16½.
 Ratificacione²⁸⁸ illius, qui currum deauravit fl 1½.
 Pro maycz, de auro tracto,²⁸⁹ disposito fl 4½.
 Paulo²⁹⁰ de Zenthersebeth *eodem die* fl 2.
 Item Petro de Zenthersebeth *in vigilia Penthecostes*²⁹¹ fl 2.
 Athlas album pro gallerio d 36.²⁹²
 Monialibus d 16.

277 Így, arab számmal: *quarta*.

278 Május 7.

279 Rövidített szó, ezért ugyanolyan valószínűséggel *graciosam* is olvasható itt.

280 Így, arab számmal: *quinta*.

281 E szó clé kell értenünk: *diem* vagy *festum*. Május 8.

282 Utána lchúzza: *magistro Petro*.

283 Így, harmadik személyben!

284 Valószínűleg május 9.

285 Eredetileg 262" állt itt, ezt javította 263-ra a számadás készítője.

286 A végeredmény (a számadás eddigi tizenhét tételének összege) helyes.

287 Május 10.

288 Ugyanolyan valószínűséggel olvasható itt *ratihabicione* is.

289 Utána lchúzza: *fl* és talán még három egyes számjegy (szakadozott a papír szél, ezért több nem látszik).

290 Fölötte lchúzza az új tétel kezdeteként álló: *Pro mayz*.

291 Május 10.

292 Alatta lchúzza ez a tétel: *Ad coquinam Petro fl 2* (csetleg, kisebb valószínűséggel: *1*).

Pro labore clavis²⁹³ ladule parve d 4.

[Fol. 3. v.] *In vigilia Penthecostes*²⁹⁴ exeundo de Buda in Bychke²⁹⁵ ad vinum domino magnifico et dominis dedi d 13.

Ibidem pro babatizazione equorum kochy d 1.

Eodem die in Chakwara²⁹⁶ ex commissione domini Anthonio Seredy ad equos domini d 40.

*Die Penthecostes*²⁹⁷ in Chaakberin²⁹⁸ ex commissione domini pauperibus dedi d 28.

Ibidem magistro Petro fl 1.

Ibidem Anthonio Seredy ad equos thavernicales ex commissione domini dedi fl 1½.

Ibidem in Chakberin ex commissione domini, Paulo Balogdy, Iohanni Horwath et Paulo Wathay dedi fl 1.

Eodem die in Rede²⁹⁹ sarge³⁰⁰ rusticorum³⁰¹ et ad panes et ad vinum et ova dedi 24.

Eodem die ad sero in Hathhalwm³⁰² pro feno dedi pro equis domini d 3.

Pro avena equis kochy d 16.

Ibidem pro vino ad cenam in toto solvimus 66 et unatim 2.

[Fol. 4. r.] In Hathhalwm *ad feriam secundam post festum Penthecostes*³⁰³ magistro Petro ad coquinam dedi d 80.

Feria secunda in Papa³⁰⁴ *post Penthecosten*³⁰⁵ scholaribus d 15.

Ibidem pro vino in toto d 48.

---

293 Esetleg, kisebb valószínűséggel: *clavis*.

294 Május 10.

295 Bicske (akkoriban Pest megyében; a továbbiakban a helységek neve mellett szintén az akkori megyét tüntettem fel) Budától nyugatra, légvonalban 30 km-re található. *Engel*: Térkép. Két helység közötti távolság megállapításához a többi esetben is e művet használtam.

296 A *k* és a *w* között lehvúva: *tha*. Csákvár (Fejér megyében) Bicskétől délnyugatra, légvonalban 17 km-es távolságban található.

297 Május 11.

298 Csákberény (Fejér megyében) Csákvártól délnyugatra, légvonalban 11 km-re található.

299 Lehet Kistréde és Nagyréde is (mindkettő Veszprém megyében), egymáshoz igen közel, Csákberénytől északnyugatra található, Kistréde 30, Nagyréde 31,5 km-es távolságban tőle légvonalban.

300 Ugyanolyan valószínűséggel *serge* is olvasható itt.

301 Utána lehvúva: *dedi*.

302 Hathalom (Veszprém megyében) Nagyrédétől és Kistrédétől nyugatra található, előbbtől 14, utóbbtól 16 km-es távolságban légvonalban.

303 Május 12.

304 Pápa (Veszprém megyében) Hathalomtól délnyugatra 23, 5 km-es távolságban található.

305 Május 12.

Pro kochy a Hathhalwm usque Sarwar³⁰⁶ dedi 66.
 [Fol. 5. r.] Racio de pecuniis³⁰⁷ manibus Francisci Litterati assignatis *a festo crucis*³⁰⁸
usque feriam sextam ante festum Penthecostes.³⁰⁹
 Item *in festo dicto sancte crucis*³¹⁰ ad cenam Petro coco fl ½.
*Die dominico*³¹¹ Petro coco dedi fl 2.
 Canterum ligneum ad mensam dominorum pro vino d 9.
 Scamna duo penes mensas domini d 18.
 Quum dominus venit ad Pesth, circa ripam aufferentibus nautis ex commissione
 domini magnifici d 6.
 Pauperibus *illo die* ex commissione domini d 8.
 Item *feria secunda*³¹² coco ad mensam fl 2.
 Strigilum domino d 12.
 Tela sub sellicappam nigram d 25.
 [Fol. 5. v.] Seras duas parvas d 12.
 Papirum, konc d 7.
 Narancias ad relacionem Sythkey domino d 6.
 Candelam ad missam d 1.
 Sero coco ad coquinam Petro d 25.
 Item *feria 3a*,³¹³ quum domini apud dominum pranderunt:
 Viscera bovina³¹⁴ unius d 10.
 Anseres quinque d 28.
 Pulliculos septem d 17.
 Pulliculos octo d 16.
 Pulliculos duos d 5.

306 Sárvár (Vas megyében) Pápától délnyugatra 40 km-es távolságban található.

307 Az első három szóval egy vonalban a szemközti (4. v.) oldalon, ahol más írás nincs, ez áll le-
 húzva: *Circumspecte nobis sincere dilecte*. Ez levélcímzés vagy levélbeli megszólítás fogal-
 mazványának töredéke. A *circumspectus* szóval a polgárokat illették, de van adat arra is, hogy
 jobbágyokra alkalmazták. *Tringli*, Nagyságosok és vitézlők. 30. p. *Csánki Dezső*: Oklevelek a
 Hunyadiak korából. In: Történelmi Tár. Új folyam 3. (1902), például 362-364. p. Adat
 1539-ből: *Péter Katalin*: Jobbágycsaládok életvitelének különbözőségei az örökös jobbágyság
 korában, 16-17. század. In: Századok 137. (2003) 572. p.

308 Május 3. szombat.

309 Május 9.

310 Május 3.

311 Május 4.

312 Május 5.

313 Így, arab számmal: *tertia*. Május 6.

314 Az *credctiben* *bovine* szerepel.

Lak d 8.
Caules novas, barazk emi d 12.
Spynacz ad alias mensas d 6.
Ova d 9.
[Fol. 6. r.] Assaturam de vitulo d 18.
Coclear ferreum unum d 10.
Aquam d 18.
Fila sartori Emerico d 10.
Candelas ad missam d 1.
Narancias d 34.
Cultellos³¹⁵ octo circa mensam domini d 28.
Vitra peccaria d 40.
Vinum de Pesth rubrum portarunt d 28.
Leporem d 22.
Uva passa,³¹⁶ mediam libram d 4.
Amigdala, libram mediam emi d 4.
Poma d 5.
Cepe rubeum d 5.
Agrestum circa carnes bovinas d 5.
Porcellum d 10.
Magistro agazonum pro dispositione ferrei derekzeg d 2.
[Fol. 6. v.] Petrosolium d 1.
Simwlas d 28.
Cariofolium d 12.
Cinamonum, medium lotonem d 6.
Limonias d 6.
Lactucas d 2.
Carnes bovinas siccas d 12.
Ad missam candelas d 1.
Item mulieri cantatrici³¹⁷ salutanti dominum d 2.
Pauperibus d 4.
Item Petro coco ad cenam dedi d 18.
Pira viginti octo d 40.

---

315 Az credetiben *cutellos* szcrepel.

316 Az credetiben *pasa* áll.

317 Az credetiben *cantatrice* áll.

Item *feria quarta*³¹⁸ Petro coco ad coquinam d 1.
 Barbitonsori d 8.
 Ad cenam eidem d 35.
 Candelas ad missam dedi 1.
 Duabus mulieribus pauperibus d 2.
 [Fol. 7. r.] Item *feria quinta*³¹⁹ ad prandium coco fl 1.
 Item fibulas ad currum, vulgo koopch parvas, d 10, numero ducentas.
 Fibulas magnas 4raginta³²⁰ sex d 14.
 Fila rubea sartori d 4.
 Vectori Vallentino pro suicione calcei d 4.
 Narancias dulces domino ad cenam d 8.
 Petro coco ad cenam dedi d 70.
 Cordam ad currum, qua cappa³²¹ currus ligatur, sartori³²² d 4.
 Item *feria 6ta*³²³ Anthonio Seredi propter ferracionem currus, ubi dicte corde³²⁴
 aguntur, d 20.
 Simoni vectori ad calceum d 13.
 [Fol. 7. v.] Iuveni coco ad calceum³²⁵ 13.
 Item Petro coco ad prandium dedi fl 2.
 Arvinam erga currus d 5.
 Corda ad ligaturam novi unius currus d 28.³²⁶
 Item limonias³²⁷ 500 fl 2 d 25.
 Vasculum pro limoniis³²⁸ d 12.
 Pruna sicca, fonth³²⁹ octo emi d 32.
 Kaporna duobus fonth d 16.

318 Május 7.

319 Május 8.

320 Így, arab számmal: *quadraginta*.

321 E szó kezdőbetűjét egy *s* betűre írták.

322 A *sartori* szó ezen leközött szavak fölé van írva: *magistro agazonum*.

323 Így, arab számmal: *sexta*. Május 9. Ugyanolyan valószínűséggel szám nélkül, végig betűvel írva is állhat itt a *sexta* szó, ugyanis a (feltételezett) hatos nagyon hasonló az *s* betűhöz, lehet, hogy *s* áll itt és *e* szó így van rövidítve: *sta*.

324 Az eredetiben *corda* szerepel plur. helyett.

325 Alatta leközve: *Iohannis Kanisai d* (azaz dénár): eredetileg Kanizsai János szakácsai akarta említeni? E leközött szavak után, velük egy vonalban áll a tizenhármas szám.

326 E tétel alatt leközve: *Petro coco ad*.

327 Utána leközve egy hatos szám.

328 Az eredetiben *limonis* szerepel.

329 A sorba eredetileg ez volt írva: *loth*, ami át van húzva, fölé van írva: *fonth*.

Ad corrigia circa currus et domino Emerico sartori d 10.

Merasa ad prandium emi d 10.

Merasa ad viam de commissione domini d 25.

Iohannis Kanysay vectori ad novum calceum d 25.

[Fol. 8. r.] Item sero magistro Petro, ut solvat precium carniū bovinarum carnifici, fl 1.

Item ceram albam, rubeam, virideam coco fl 1.³³⁰

[Fol. 8. v.] Scutelle plumbee³³¹ nove 12,³³² facit libras³³³ 70.

Flascul 5, libre 11.

Canteri 4tuordecim,³³⁴ libre fonth 100 minus lothones³³⁵ 9.

Ampullas³³⁶ duas.

Celaria,³³⁷ libre 27½.

Convencio pro eisdem tam de novis, quam eciam, quod per quinque denarios, videlicet antiquum plumbum addiderunt, facit fl 16½.

Plumbum antiquum fuit fonth 160.

3.

1524.

Kimutatás Kanizsai László számára beszerzett árukról

Jelzete: DL 26326. Egyetlen, körülbelül 43–43,5 cm-szer 32–32,5 cm-es, hosszab-
bik oldalán megfelelően összehajtott papírlap. A számadás a megfelelően, kiterített
teljes lap jobb felőli féllapjának (fol. 2.) mindkét oldalára kiterjed.

---

330 E tétel alatt található még négy leközölt kiadási tétel:

Item (item még nincs leközölve) sabbato, in vigilia Penthecostes (május 10.) Petro Pelbarti pecunias me [csetleg, kisebb valószínűséggel: ma; utána: f-fel vagy s-sel kezdődő, rövidített, kivétel nélkül szó, az o (?) és az l betűt lehet még felfedezni benne] fl 2.

Ibidem ad coquinam magistro Petro d 25.

Eodem die monialibus propter deum ex commissione domini dedi d 16.

Pro reparacione ladule parve domini magnifici d 4.

331 Az eredetiben *plumbe* szerepel, ami elírás, a *plumbeus* szót akarta plur. fem. alakban használni.

332 Ez a szám a *nove* szó *e* betűje és egy leközölt 20-as fölé van írva.

333 Az eredetiben *libra* áll.

334 Így, arab számmal: *quattuordecim*.

335 Az eredetiben *lothonis* áll.

336 Az eredetiben *ampulas* áll.

337 A *c* betű egy *t* betűre van ráírva.

[Fol. 2. r.] Anno Domini 1524.

Item *feria tertia proxima ante dominicam Ramispalmarum*³³⁸ quatuor decim ulnas de hernacz nigro,³³⁹ facit fl 2 d 33.

Item *eodem die* similiter dedi m(agnifico)³⁴⁰ domino Ladislao de Kanisa decem ulnas de hernacz zeld, facit fl 2 d 50.

Item athlasium tharkabarka, duas ulnas minus uno fertal, et facit d 96.

Item thelam dedi rubei coloris, ulnas decem, facit d 70.

Item piper cum una libra, facit d 90.

Item vitrum urinale eidem domino Ladislao misi, facit d 32.

Feria secunda post dominicam Ramispalmarum³⁴¹

Item dedi domino Ladislao Kanysay libram piperis unam, facit d 90.

Item libras septem decim de ghyappoth dedi, facit fl 3 d 40.

Item ab alio decem naranticos emi eidem domino, d 40.

Item septem³⁴² ulnas de kythel tharkabarka, pro pulvinaribus aptis eidem m(agnifico) domino misi, facit d 84.

Item quinquaginta naranticos ab alio eidem³⁴³ emi dulces, facit fl 2.

Quarta feria maioris ebdomade³⁴⁴

Item scriba domini Ladislai Kanisay a me emit domino suo unam libram czukahry,³⁴⁵ d 33.

Feria secunda Pasce³⁴⁶

Item eidem m(agnifico) domino Ladislao Kanysay dedi unam libram piperis, facit d 90.

Feria sexta eiusdem ebdomade³⁴⁷

338 Március 20.

339 Az eredetiben *nigrum* (esetleg, kisebb valószínűséggel: *nigreum*) szerepel. A sor fölé írva, mintegy utólag beszúrva a *hernacz* és a *facit* közé ez a szó, melynek ablativusban kellene állnia.

340 Az ebben a számadásban található összes *magnifico* szót *m* rövidítésből oldottam fel. Ez az értelmezés azért lehet valószínűbb, mint a *meo*, mert a 2. r. oldal tizenkettedik tételeiben nem az áll, hogy Kanizsai László ímoka „urunknak”, hanem hogy az “ő ura számára” vásárolt, ebből kitűnik tehát, hogy a lajstrom készítője nem volt Kanizsai familiárisa. Ld. a bevezetést!

341 Március 21.

342 Utána lehúzza: minden bizonnyal: *decim*.

343 Ez a szó a sor fölé van írva, mintegy utólag beszúrva az *alio* és az *emi* közé.

344 Március 23.

345 Ugyanakkora valószínűséggel *czukahry* is olvasható itt.

346 Március 28.

347 Ha a Nagyhétre gondolt a számadás készítője, akkor március 25., ha a következő hétre, április 1., ez utóbbi a valószínűbb.

Item unam libram piperis eidem m(agnifico)³⁴⁸ domino Ladislao dedi, facit d 90.
Item V^{um349} medium³⁵⁰ latones de croco eidem m(agnifico) domino Ladislao de
Kanisa dedi, facit d 50.

[Fol. 2. v.] Item medium libre de croco Wyennensi eidem m(agnifico) domino
Ladislao Kanisay dedi, facit fl 4.

Item carioffulos, quatuor lothones eidem domino Ladislao Kanysay dedi, et facit d
36.

Item octo lothones de zynzyber eidem m(agnifico) domino Ladislao Kanysay
dedi,³⁵¹ et facit d 20.

Item unam libram de pipere³⁵² eidem m(agnifico) domino dedi, facit d 90.

Item eidem m(agnifico) domino Ladislao Kanysay misi medio Georgio litterato in
paratis pecuniis fl 20.

Summarie facit fl 43 d 33.³⁵³

---

348 A számadás készítője itt az *m* rövidítést utólag szorította be a két szó közé, mivel jóval kisebb a szomszédos szavak betűinél.

349 *Quintum*; így, római számmal. Utána szókezdőt vagy rövidítést található [*cbl* (ez lehetne a *cubulus* rövidítése), *cbr* vagy *cbt*], talán le van húzva. medium medium

350 Lehetne itt *unum medium*-ot is olvasni (s így hibásnak tekinteni a lat többes számát), de ebben az esetben a sáfrány ára túlságosan magas volna, 32 forintba kerülne belőle egy font (ha 32 lattal vesszük egyenértékűnek a fontot), míg Zsigmond herceg, II. Ulászló öccse 1501-ben Budán a sáfrány fontját 4,5 forintért vásárolja. *Divéky Adorján*: Zsigmond lengyel herceg budai számadásai. Magyar Történelmi Tár XXVI. köt. Bp., 1914. 151. p. A súlymértékekre lásd: *Bogdán István*: Metrológia. In: A történelmi segédtudományai. Szerk.: Bertényi Iván. Bp., 1998. 347–348. p. A jelen forrás következő tételében szereplő bécsi sáfrány fontja is csak nyolc forintba került.

351 Utána egy / vonal.

352 Az eredetiben *piper* áll.

353 A helyes végeredmény (a számadás mind a húsztételnek összege): 43 forint 34 dénár.